SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KANCELARIA SEJMU
Biuro Komisji Sejmowych

BIULETYN

Z 44. posiedzenia
Rady Ochrony Pracy (XI kad.)
w dniu 29 sierpnia 2023 r.

Biuletyn z posiedzenia

Rady Ochrony Pracy (nr 44)

29 sierpnia 2023 r.

Rada Ochrony Pracy, obradująca pod przewodnictwem posła **Janusza Śniadka (PiS)**, przewodniczącego Rady, zrealizowała następujący porządek dzienny:

– przyjęcie stanowiska Rady Ochrony Pracy w sprawie „Sprawozdania z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2022 r.”.

– wyrażenie opinii w sprawie odwołania pana Adama Derzy ze stanowiska okręgowego inspektora pracy w Kielcach,

– edukacja w obszarze bezpieczeństwa i zdrowia jako podstawa budowania kultury bezpieczeństwa (z uwzględnieniem okresu wczesnoszkolnego) – materiały zostały przygotowane przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, Państwową Inspekcję Pracy, Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Służby BHP,

– sprawy bieżące.

W posiedzeniu udział wzięli: **Małgorzata Dziemińska, Jarosław Leśniewski, Dariusz Mińkowski** zastępcy głównego inspektora pracy wraz ze współpracownikami, **Wawrzyniec Roch Kowalski** zastępca dyrektora Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej Ministerstwa Edukacji i Nauki, dr inż. hab. **Wiktor Marek Zawieska** dyrektor Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego wraz ze współpracownikami, **Elżbieta Bożejewicz** przedstawicielka Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Służby BHP.

W posiedzeniu udział wzięła pracownica Kancelarii Sejmu **Anna Baczyńska** – z sekretariatu Rady Ochrony Pracy w Biurze Prawnym i Spraw Pracowniczych.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Otwieram posiedzenie Rady Ochrony Pracy. Stwierdzam kworum. Witam panią Małgorzatę Dziemińską, pana Jarosława Leśniewskiego oraz pana Dariusza Mińkowskiego – zastępców głównego inspektora pracy wraz ze współpracownikami, pana Wawrzyńca Rocha Kowalskiego – zastępcę dyrektora Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej Ministerstwa Edukacji i Nauki, pana dr inż. hab. Marka Wiktora Zawieskę – dyrektora Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego wraz ze współpracownikami, panią Elżbietę Bożejewicz – przedstawicielkę Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Służby BHP. Witam wszystkich państwa.

Porządek dzienny dzisiejszego posiedzenia obejmuje: pkt 1 – przyjęcie stanowiska Rady Ochrony Pracy w sprawie „Sprawozdania z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2022 r.”, pkt 2 – wyrażenie opinii w sprawie odwołania pana Adama Derzy ze stanowiska okręgowego inspektora pracy w Kielcach, pkt 3 – edukacja w obszarze bezpieczeństwa i zdrowia jako podstawa budowania kultury bezpieczeństwa (z uwzględnieniem okresu wczesnoszkolnego) – materiały zostały przygotowane przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, Państwową Inspekcję Pracy, Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Służby BHP, pkt 4 – sprawy bieżące.

Czy jest sprzeciw wobec proponowanego porządku dziennego? Nie widzę zgłoszeń.

Wobec niezgłoszenia sprzeciwu, traktuję porządek dzienny jako przyjęty.

Przystępujemy do jego realizacji. Przechodzimy do rozpatrzenia puntu pierwszego – przyjęcie stanowiska Rady Ochrony Pracy w sprawie „Sprawozdania z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2022 r.”.

Proszę przewodniczącego Zespołu ds. Prawno-Organizacyjnych pana Zbigniewa Żurka o przedstawienie projektu stanowiska.

Przewodniczący Zespołu ds. Prawno-Organizacyjnych ROP Zbigniew Żurek:

Zespół ds. Prawno-Organizacyjnych na wczorajszym posiedzeniu przyjął projekt stanowiska. Oto jego proponowane brzmienie: „Podczas posiedzenia plenarnego Rady Ochrony Pracy, które odbyło się 4 lipca 2023 r., Rada wysłuchała „Sprawozdania z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w roku 2022”. Prezentacji dokonała główna inspektor pracy pani Katarzyna Łażewska-Hrycko wraz ze współpracownikami.

W roku 2022 zniesiono większość obostrzeń związanych z pandemią COVID-19, co ułatwiło inspektorom pracy realizowanie ich działań prewencyjno – kontrolnych. Jednocześnie pojawiły się nowe wyzwania, które przyniosła rosyjska inwazja na Ukrainę i związany z nią przyjazd do Polski setek tysięcy Ukraińców, którzy w znaczącej liczbie decydowali się na podjęcie pracy w Polsce. Nałożyło to na Państwową Inspekcję Pracy wiele nowych obowiązków. Staraniem PIP ułatwiano uchodźcom z Ukrainy adaptację do zasad polskiego rynku pracy, legalne zatrudnienie, bezpieczne warunki pracy, możliwość korzystania z pełni praw pracowniczych.

W 2022 r. inspektorzy Państwowej Inspekcji Pracy przeprowadzili prawie 60 tys. kontroli. Większość z nich nastąpiła na skutek 50,5 tys. skarg podejmujących 87,5 tys. różnych zagadnień. W ponad 15 tys. kontroli Państwowa Inspekcja Pracy stwierdziła naruszenie przepisów Kodeksu pracy regulujących kwestie wynagrodzeń.

W zakresie bezpieczeństwa pracy inspektorzy w trakcie prowadzonych kontroli uzyskali likwidację ponad 52 tys. bezpośrednich zagrożeń życia i zdrowia pracowników.

W 2022 r. inspektorzy pracy zbadali okoliczności i przyczyny 1920 wypadków przy pracy, zgłoszonych do Państwowej Inspekcji Pracy. W wypadkach tych poszkodowanych zostało 2179 osób, w tym 686 doznało ciężkich obrażeń ciała, a 247 poniosło śmierć (w 2021 r. odnotowano 289 ofiar śmiertelnych). Najwięcej tych tragicznych zdarzeń odnotowano w sektorze budowlanym (34,8% ogółu poszkodowanych śmiertelnie).

Do najważniejszych zadań, jakie podejmuje Państwowa Inspekcja Pracy należy badanie okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy – śmiertelnych, ciężkich i zbiorowych. Inspektorzy sprawdzają prawidłowość postępowania pracodawców, sposób organizowania pracy, respektowania praw osób poszkodowanych oraz oceniają prawidłowość wdrożenia środków zapobiegających wystąpieniu podobnych wypadków w przyszłości.

Zadaniem Inspekcji Pracy jest nie tylko likwidacja zagrożeń, ujawnionych w trakcie kontroli, ale także prowadzenie kampanii prewencyjno-promocyjnych, których celem jest systemowa poprawa bezpieczeństwa pracy. W działalności prewencyjnej inspektorzy Państwowej Inspekcji Pracy koncentrują się na branżach szczególnie niebezpiecznych, gdzie ryzyko wypadków przy pracy jest największe. Ważnym filarem działalności PIP jest również poradnictwo, prowadzone głównie w formie porad telefonicznych. W roku ubiegłym udzielono ponad 393 tys. takich porad.

Wiele działań Inspekcji Pracy dotyczyło legalności zatrudniania cudzoziemców. Okazuje się, że zjawisko nielegalnej pracy utrzymuje się na poziomie podobnym, jak w latach ubiegłych. Najczęstsze naruszenia przepisów prawa pracy to praca bez wymaganego zezwolenia na pracę bądź praca na warunkach niezgodnych z warunkami zapisanymi w zezwoleniu.

Państwowa Inspekcja Pracy prowadziła działania kontrolno-nadzorcze skoncentrowane na bezpieczeństwie i ochronie zdrowia w tych obszarach aktywności zawodowej osób pracujących, w których występuje największe ryzyko utraty zdrowia i życia. Dobór zakładów pracy do kontroli jest wynikiem analizy wypadków przy pracy zaistniałych w ostatnich latach w najbardziej niebezpiecznych sektorach gospodarki. Działania inspektorów pracy i wydawane środki prawne służą wyeliminowaniu bezpośrednich zagrożeń wypadkowych oraz ograniczaniu wpływu niebezpiecznych i szkodliwych czynników środowiska pracy na pracowników i inne osoby. Kontrole i wydawane decyzje

administracyjne, bezpieczne metody pracy i właściwa organizacja pracy przyczyniają się do zmniejszenia ryzyka wystąpienia wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Aby działania Państwowej Inspekcji Pracy mogły być maksymalnie efektywne, przyjęto na najbliższe lata jako priorytetowe trzy obszary, dla których realizowane są odpowiednie strategie: strategia kontroli i działań prewencyjnych dla sektora budowlanego, strategia zagrożeń chemicznymi czynnikami środowiska pracy i strategia wzmożonego nadzoru nad wybranymi zakładami pracy o dużej liczbie wypadków i poważnych zagrożeniach czynnikami środowiska pracy.

Analiza wyników kontroli wskazuje, że najwięcej nieprawidłowości bezpośrednio wpływających na bezpieczeństwo pracowników dotyczyło złego stanu technicznego eksploatowanych maszyn i urządzeń, głównie w zakresie wykonania i stosowania prawidłowych urządzeń ochronnych, zapobiegających dostępowi pracownika do stref niebezpiecznych. Użytkowanie maszyn bez osłon lub z nieprawidłowymi osłonami stwierdzono w prawie każdym z kontrolowanych zakładów.

Państwowa Inspekcja Pracy prowadzi także kontrole związane z przestrzeganiem uprawnień osób z niepełnosprawnościami w zakładach pracy chronionej, zakładach aktywności zawodowej, zakładach aspirujących do uzyskania tych statusów oraz w firmach otwartego rynku pracy. Kontrole przeprowadzone w zakładach zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami wskazują, że pracodawcy nadal naruszają w większości najbardziej podstawowe przepisy bhp. Natomiast naruszenia przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych występują w mniejszym zakresie.

Jednym z podstawowych obowiązków każdego pracodawcy jest terminowe i prawidłowe wypłacanie wynagrodzenia. W 2022 r. inspektorzy pracy w trakcie 15,8 tys. kontroli stwierdzili naruszenia przepisów Kodeksu pracy regulujących kwestie wynagrodzeniowe. Wyniki kontroli wskazują, iż w dalszym ciągu utrzymuje się zależność: im większy pracodawca, tym mniejsza liczba stwierdzonych naruszeń. Najwięcej nieprawidłowości stwierdzono w najmniejszych podmiotach. Blisko 27% ogółu prowadzonych przez Państwową Inspekcję Pracy kontroli dotyczy nieprawidłowości w zakresie wypłaty wynagrodzeń. Wielu pracodawców nadal nie przestrzega przepisów, przede wszystkim obowiązku terminowego wypłacania pensji pracownikom. W 2022 r. wydano 5 tys. decyzji Państwowej Inspekcji Pracy nakazujących wypłatę wynagrodzeń i innych świadczeń ze stosunku pracy na łączną kwotę 73,2 mln zł dla blisko 29 tys. pracowników.

Państwowa Inspekcja Pracy zajmowała się także problematyką przestrzegania przepisów dotyczących czasu pracy. Sprawdzano, czy pracodawcy zapewniają pracownikom odpoczynki dobowe i tygodniowe, czy przestrzegają zasad 5-dniowego tygodnia pracy, czy zapewniają pracownikom co najmniej raz na 4 tygodnie niedzielę wolną od pracy oraz czy prawidłowo organizują i rekompensują pracę w godzinach nadliczbowych.

Państwowa Inspekcja Pracy podejmowała także działania, mające na celu skuteczniejsze egzekwowanie przestrzegania zapisów ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele i święta.

Kontrolowano także kwestie, związane z zawieraniem umów cywilnoprawnych w warunkach właściwych dla umowy o pracę oraz w zakresie obowiązku wypłacania pracownikom przyjmującym zlecenie lub świadczącym usługi na podstawie umów, o których mowa w art. 734 i art.750 Kodeksu cywilnego, wynagrodzenia w wysokości nie niższej niż wynikająca z wysokości minimalnej stawki godzinowej – zgodnie z przepisami ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.

Spośród skontrolowanych ponad 46 tys. umów cywilnoprawnych inspektorzy pracy zakwestionowali blisko 2,2 tys. umów zawartych w warunkach wskazujących na istnienie stosunku pracy, co stanowiło 4,8%. Dla porównania w 2021 r. było to 6,6%. Uwzględniając strukturę badanych przez Państwową Inspekcję Pracy umów cywilnoprawnych należy wskazać, że najczęściej mamy do czynienia z umowami zlecenia lub samozatrudnieniem. Zdecydowanie rzadziej występują umowy o dzieło i inne umowy cywilnoprawne.

Nadal aktualne pozostają zgłaszane w latach ubiegłych postulaty: wprowadzenia obowiązku zgłaszania do ZUS każdej pracującej osoby fizycznej przed jej dopuszczeniem do pracy, wprowadzenie obowiązku zawierania umów cywilnoprawnych w celu wykony-

wania pracy zarobkowej przed dopuszczeniem do pracy z określeniem w formie pisemnej warunków jej wykonywania, udostępnienie inspektorom pracy bezpośredniego (on-line) dostępu do baz danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie potwierdzenia zgłoszenia zatrudnionych do ubezpieczenia społecznego oraz wzrost sankcji za nielegalne powierzanie pracy.

Państwowa Inspekcja Pracy prowadziła także kontrole agencji zatrudnienia. W 68% spośród nich wykryto nieprawidłowości. W roku ubiegłym zwiększyła się liczba agencji zatrudnienia prowadzonych przez obywateli państw spoza Unii Europejskiej, głównie obywateli Ukrainy. Najpoważniejszym problemem w pracy tymczasowej od kilku lat pozostają usługi outsourcingu świadczone w warunkach charakterystycznych dla pracy tymczasowej, wówczas rzeczywisty cel świadczonej usługi stanowi wyłącznie udostępnienie i wynajem pracowników. Wskazuje to na obchodzenie przepisów ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych w celu uniknięcia obowiązków i ograniczeń związanych z tą elastyczną formą zatrudnienia.

Kontynuowano strategię pierwszej kontroli o charakterze informacyjnym. Podobnie jak w 2021 roku programem pierwszej kontroli objęte zostały mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 9 pracowników) oraz małe zakłady (10 – 49 pracowników) funkcjonujące na rynku nie dłużej niż 3 lata.

Rok 2022 był trudny dla przedsiębiorców, którzy zmuszeni byli walczyć o przetrwanie na rynku pracy w obliczu trwającej pandemii oraz kryzysu gospodarczego spowodowanego wojną na Ukrainie, wprowadzonymi sankcjami, wzrostem cen paliw, a w ślad za tym wysoką inflacją. Kontrolowani przedsiębiorcy funkcjonujący na rynku pracy do 36 miesięcy musieli dodatkowo nadążyć za intensywnymi zmianami przepisów.

Podkreślić należy, że Państwowa Inspekcja Pracy prowadziła szereg działań promujących pracę bezpieczną, zgodną z obowiązującymi przepisami. Dobrym przykładem może być tu program prewencyjny „Zdobądź Dyplom PIP", zainicjowany już w 2000 r. z myślą o sektorze mikroprzedsiębiorstw, w których stwierdzano najwięcej nieprawidłowości dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy. W latach 2000-2022 program ten ukończyło z sukcesem ponad 8 tys. pracodawców.

Po analizie dokumentu sprawozdania oraz dyskusji:

– Rada Ochrony Pracy przyjmuje przedłożone Radzie przez Państwową Inspekcję Pracy „Sprawozdanie z działalności PIP za rok 2022",

– Rada Ochrony Pracy wysoko ocenia otrzymane przedmiotowe sprawozdanie: tak pod względem merytorycznym jak i edytorskim,

– Rada Ochrony Pracy wyraża podziękowanie kierownictwu oraz pracownikom PIP, w szczególności inspektorom pracy, za ich zaangażowanie w pracę na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy w Polsce,

– Rada Ochrony Pracy rekomenduje Sejmowi RP przyjęcie przedmiotowego „Sprawozdania z działalności PIP za rok 2022".

Zespół proponuje, aby stanowisko przekazać do wiadomości: marszałkowi Sejmu, sejmowej Komisji ds. Kontroli Państwowej, sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, senackiej Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej, sejmowej Komisji Zdrowia, senackiej Komisji Zdrowia, reprezentatywnym organizacjom pracodawców i pracowników.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Dziękuję za przedstawienie projektu stanowiska.

Przystępujemy do głosowania. Kto z państwa jest za przyjęciem stanowiska w brzmieniu proponowanym przez Zespół ds. Prawno-Organizacyjnych? (21) Kto jest przeciw? (0) Kto wstrzymał się od głosu? (3)

Stwierdzam, że Rada Ochrony Pracy przyjęła stanowisko w sprawie „Sprawozdania z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2022 r." 21 głosami, przy braku przeciwnych i 3 wstrzymujących.

Przechodzimy do punktu drugiego porządku dziennego: wyrażenie opinii w sprawie odwołania pana Adama Derzy ze stanowiska okręgowego inspektora pracy w Kielcach.

Zapoznam państwa z dokumentami, które wpłynęły do Rady. Po pierwsze – pismo, które z upoważnienia głównego inspektora pracy pani Katarzyny Łażewskiej-Hrycko

podpisał zastępca głównego inspektora pracy pan Jarosław Leśniewski: „Uprzejmie informuję, że pan Adam Derza – okręgowy inspektor pracy w Kielcach pismem z dnia 21 sierpnia 2023 r. złożył na moje ręce rezygnację z zajmowanego stanowiska. Wobec zamiaru odwołania pana Adama Derzy ze stanowiska oraz realizując obowiązek wynikający z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy proszę o uwzględnienie w porządku obrad najbliższego posiedzenia Rady Ochrony Pracy punktu dotyczącego wyrażenia przez Radę opinii w tej sprawie". W załączeniu rezygnacja pana Adama Derzy: „Szanowna Pani Minister, z przykrością informuję, że ze względów rodzinnych i osobistych obecnie nie mogę wykonywać pracy poza miejscem zamieszkania. Wobec powyższego jestem zmuszony złożyć rezygnację z funkcji okręgowego inspektora pracy w Kielcach, tym samym stawiam się do dyspozycji Pani Minister". Podpisano: Adam Derza.

Czy ktoś z państwa chciałby zadać pytanie?

Pan przewodniczący Janowski, proszę.

Zastępca przewodniczącego Rady Ochrony Pracy Zbigniew Janowski:

Informacja jest bardzo lakoniczna. Wiele lat mój związek zawodowy współpracował z panem Derzą. Mamy dobrą opinię o tej współpracy. Pan Derza jest z Lublina, stąd względy rodzinne, musi wrócić do rodzinnego miasta. Ale jakie są propozycje dla niego? Czy są przewidziane dla niego dalsze funkcje?

Zastępca głównego inspektora pracy Jarosław Leśniewski:

Pan Adam Derza złożył rezygnację na ręce pani minister. Oczywiście, umożliwimy panu Adamowi Derzie powrót do Okręgowego Inspektoratu Pracy w Lublinie.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Pan Derza stawił się do dyspozycji pani minister. Pani minister, kiedy z nią rozmawiałem, pozytywnie wyrażała się o panu Derzie. Przypuszczam, że nie stanie mu się żadna krzywda. Względy osobiste warunkują w jakiś sposób funkcjonowanie każdego z nas.

Zastępca przewodniczącego Rady Ochrony Pracy Zbigniew Janowski:

Myślę, że wypada mu życzyć, aby jak najszybciej te problemy rozwiązały się, żeby spokojnie mógł pracować.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Poprosimy pana Jarosława Leśniewskiego o przekazanie takich życzeń od Rady.

Czy ktoś z państwa chciałby jeszcze zabrać głos? Nie widzę zgłoszeń.

Przystępujemy do głosowania. Kto jest za pozytywnym zaopiniowaniem wniosku głównego inspektora pracy dotyczącego zamiaru odwołania pana Adama Derzy ze stanowiska okręgowego inspektora pracy w Kielcach? (23) Kto jest przeciw? (0) Kto wstrzymał się od głosu? (3)

Stwierdzam, że Rada Ochrony Pracy pozytywnie zaopiniowała przedmiotowy wniosek.

Przechodzimy do rozpatrzenia punktu trzeciego porządku dziennego: Edukacja w obszarze bezpieczeństwa i zdrowia jako podstawa budowania kultury bezpieczeństwa (z uwzględnieniem okresu wczesnoszkolnego). Materiały zostały przygotowane przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, Państwową Inspekcję Pracy, Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy oraz Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Służby BHP.

Proszę o zabranie głosu pana Wawrzyńca Rocha Kowalskiego zastępcę dyrektora Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Zastępca dyrektora Departamentu Wychowania i Edukacji Włączającej Ministerstwa Edukacji i Nauki Wawrzyniec Roch Kowalski:

Mam zaszczyt przekazać informację dotyczącą edukacji w obszarze bezpieczeństwa i zdrowia jako podstawy budowania kultury bezpieczeństwa z uwzględnieniem okresu wczesnoszkolnego. Przesłaliśmy członkom Rady prezentację z hasłowymi odniesieniami do poruszanej problematyki. Natomiast teraz spróbuję omówić najważniejsze zagadnienia.

Bezpieczeństwo w szkołach i placówkach oświatowych jest priorytetem ministra edukacji. System oświaty ustawowo zapewnia utrzymanie bezpiecznych i higienicz-

nych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach oraz zobowiązuje do upowszechniania wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie, kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń, w tym związanych z korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych i sytuacji nadzwyczajnych.

Zakres dzisiejszego tematu obejmuje zarówno edukację zdrowotną, jak i edukację dla bezpieczeństwa. Jeśli chodzi o edukację zdrowotną, jeden z podstawowych czynników kształtowania stylu życia, nawyków, postaw zdrowotnych młodych ludzi, wpływających na ich dobre samopoczucie, a pośrednio na ograniczenie chorób cywilizacyjnych, jest inwestycją w życie teraz i na przyszłość. Zapewnienie bezpieczeństwa na terenie szkół i placówek oraz edukacja zdrowotna realizowana jest zarówno poprzez działania systemowe wynikające z przepisów obowiązującego Prawa oświatowego, jak i dodatkowe działania wspierające – realizacja programów i projektów.

Podstawa programowa kształcenia – dokument w randze rozporządzenia ministra – dotyczy kształcenia ogólnego oraz kształcenia w poszczególnych zawodach, czyli kształcenia branżowego. Najpierw skupię się na podstawie programowej kształcenia ogólnego. Ten dokument wskazuje obowiązkowe cele kształcenia i treści nauczania, umiejętności uczniów, a także zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły, dostosowane odpowiednio do etapów edukacyjnych i typów szkół. Edukacja zdrowotna oraz edukacja w zakresie bezpieczeństwa realizowane są na wszystkich etapach edukacyjnych, we wszystkich typach szkół – począwszy od wychowania przedszkolnego poprzez szkołę podstawową (I i II etap edukacyjny) oraz we wszystkich placówkach ponadpodstawowych.

Podstawa programowa stanowi, że zadaniem szkoły jest kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, w tym wdrożenie uczniów do zachowań higienicznych, bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób, umocnienie świadomości korzyści płynących z aktywności fizycznej oraz stosowania profilaktyki, rozwijanie wiedzy z zakresu prawidłowego odżywiania się. Treści nauczania z zakresu edukacji zdrowotnej i bezpieczeństwa ujęte w podstawie programowej są dostosowane do wieku, możliwości i potrzeb edukacyjnych uczniów. Znajdują się w różnych obszarach edukacyjnych i przedmiotach, do których należą w wychowaniu przedszkolnym: emocjonalny obszar rozwoju dziecka, społeczny obszar rozwoju dziecka, fizyczny obszar rozwoju dziecka; w szkole podstawowej i dalszych etapach edukacyjnych: wychowanie fizyczne, przyroda, biologia, chemia, edukacja dla bezpieczeństwa oraz wychowanie do życia w rodzinie.

Te zadania są – jak wspomniałem – realizowane na każdym etapie edukacyjnym. Jeśli mówimy o przedszkolu, to jest przede wszystkim stworzenie sytuacji sprzyjających powstaniu nawyków i zachowań prowadzących do samodzielności, dbanie o zdrowie, sprawność ruchową, bezpieczeństwo, w tym bezpieczeństwo w ruchu drogowym. Warto podkreślić, że po tym etapie edukacji dziecko wykonuje podstawowe ćwiczenia kształtujące nawyk utrzymania prawidłowej postawy ciała. Jeśli chodzi o I etap edukacyjny (klasy I – III szkoły podstawowej), to tutaj przede wszystkim jest nacisk na: wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka, nabywanie doświadczeń stymulujących rozwój dziecka we wszystkich obszarach. Przestrzeń edukacyjna powinna być zorganizowana w sposób umożliwiający aktywność ruchową i poznawczą dzieci. W II etapie edukacyjnym (klasy IV – VIII szkoły podstawowej) uczniowie realizują treści nauczania z zakresu edukacji zdrowotnej na przedmiotach: przyroda, biologia, edukacja dla bezpieczeństwa, wychowanie fizyczne, wychowanie do życia w rodzinie. Zgodnie z wskazaniami podstawy programowej uczeń uzasadnia konieczność aktywności fizycznej dla prawidłowej budowy i funkcjonowania układu ruchu, podaje przykłady schorzeń układu ruchu oraz zasady ich profilaktyki. Wiodącą rolę w edukacji zdrowotnej uczniów pełni wychowanie fizyczne, które realizuje ważne funkcje edukacyjne, rozwojowe, zdrowotne. Wspiera rozwój fizyczny, psychiczny, intelektualny i społeczny uczniów oraz kształtuje obyczaj aktywności fizycznej i troski o zdrowie w okresie całego życia. Zgodnie z podstawą programową celem wychowania fizycznego w szkole podstawowej jest: kształtowanie umiejętności rozpoznawania i oceny własnego rozwoju fizycznego oraz sprawności fizycznej, zachęcanie do uczestnictwa w rekreacyjnych i sportowych formach aktywności fizycznej, kształtowanie umiejętności rozumienia związku aktywności fizycznej ze zdrowiem, praktykowanie zachowań prozdrowotnych, kształtowanie umiejętności osobistych

i społecznych sprzyjających całożyciowej aktywności fizycznej. Działania popularyzujące aktywność fizyczną, służące zapobieganiu chorobom cywilizacyjnym: nadwadze, otyłości, wadom postawy, są ważnym obszarem wspólnej działalności resortów edukacji i nauki oraz sportu i turystyki.

Edukacja z zakresu bezpieczeństwa jest także uwzględniona w podstawie programowej począwszy od etapu edukacji wczesnoszkolnej, a nawet przedszkolnej np. zadania: tworzenie warunków pozwalających na bezpieczną, samodzielną eksplorację otaczającej dziecko przyrody, stymulujących rozwój wrażliwości umożliwiających poznanie wartości oraz norm odnoszących się do środowiska przyrodniczego, czy elementów techniki w otoczeniu konstruowania, majsterkowania, planowania, podejmowania intencjonalnego działania, prezentowania wytworów swojej pracy.

W I etapie edukacyjnym, to przede wszystkim organizacja zajęć wspierających aktywność dzieci, rozwijających nawyki i zachowania, bezpieczeństwo własne i grupy, sprawność fizyczną, zaradność, samodzielność, odpowiedzialność i poczucie obowiązku. Również systematyczne uzupełnianie – za zgodą rodziców – realizowanych treści wychowawczych o nowe zagadnienia, które wynikają z pojawienia się w otoczeniu dziecka zmian i zjawisk istotnych dla jego bezpieczeństwa i harmonijnego rozwoju. W zakresie wychowania fizycznego uczeń osiąga m.in. umiejętność organizacji bezpiecznych zabaw i gier ruchowych, umiejętność dbania o bezpieczeństwo własne i innych uczestników grupy, w tym bezpieczeństwo związane z komunikacją za pomocą nowych technologii oraz bezpieczeństwo uczestnictwa w ruchu drogowym. Osiągnięcia ucznia w zakresie funkcji życiowych człowieka, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, odpoczynku obejmują na tym etapie edukacyjnym m.in. reagowanie stosownym zachowaniem w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa zdrowia jego lub innej osoby, stosowanie zasad bezpieczeństwa w szkole, odnajdywanie drogi ewakuacyjnej czy rozpoznawanie znaków i symboli informujących o różnych rodzajach niebezpieczeństw, stosowanie zasad bezpiecznej zabawy.

W ramach edukacji technicznej uczeń ma wyjaśniać znaczenie oraz konieczność zachowania układu, porządku, dobrej organizacji miejsca pracy ze względów bezpieczeństwa. Organizuje pracę, wykorzystuje urządzenia techniczne i technologie. Zwraca także uwagę na zdrowie i zachowanie bezpieczeństwa z uwzględnieniem selekcji informacji, wykonywania czynności użytecznych lub potrzebnych.

W kolejnych etapach edukacyjnych to przede wszystkim edukacja dla bezpieczeństwa. Przy czym ten przedmiot z założenia ukierunkowany jest na obronność i bezpieczeństwo. Zatem tutaj są treści dotyczące zakresu bezpieczeństwa państwa, działań ratowniczych, udzielania pierwszej pomocy czy edukacji obronnej. Istotne znaczenie wychowawcze ma również przedmiot technika, który uczy szacunku do wytwarzanych dóbr, ale również kreuje postawy świadomego użytkownika zdobyczy techniki poprzez respektowanie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz obowiązującego regulaminu czy też poszanowania mienia, a także współpracy w grupie. Uczeń ma tutaj możliwość działania na realnym stanowisku pracy uwzględniającym niezbędne wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy. Zajęcia z techniki przygotowują do sprawnego, odpowiedzialnego i bezpiecznego korzystania z nowoczesnych urządzeń technicznych codziennego użytku.

Z kolei na zajęciach przyrody mówimy bardziej o rodzajach wypoczynku, również z podkreślaniem zasad związanego z nim bezpieczeństwa. Na lekcjach chemii uczeń posługuje się prostym sprzętem laboratoryjnym, podstawowymi odczynnikami chemicznymi. Projektuje i przeprowadza proste doświadczenia chemiczne. Rejestruje ich wyniki w różnej formie. Przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Na zajęciach fizyki uczeń przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas wykonywania obserwacji, pomiarów, doświadczeń. Zapoznaje się z rolą izolacji bezpieczników przeciążeniowych domowej sieci elektrycznej, warunkami bezpiecznego korzystania z energii elektrycznej.

Z kolei respektowanie prywatności informacji i ochrony danych osobowych, ocena zagrożeń związanych z technologią – to kwestie, które pozyskuje w ramach lekcji informatyki.

Kształcenie w zawodach szkolnictwa branżowego. W każdej podstawie programowej kształcenia w zawodzie wskazano jednostki efektów kształcenia obejmujące bezpieczeństwo i higienę pracy. Oczywiście, te treści nauczania dotyczące tej jednostki efektów muszą być określone w programie nauczania zawodu i dostosowane do specyfiki danej

kwalifikacji wyodrębnionej w danym zawodzie. Dodatkowo w rozdziale 2 rozporządzenia ministra edukacji narodowej i sportu z 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach określono zasady bezpieczeństwa i higieny uczniów w warsztatach, laboratoriach, pracowniach oraz stanowiskach praktycznej nauki zawodu. W warsztacie, laboratorium i pracowni wywiesza się w widocznym i łatwo dostępnym miejscu regulamin określający zasady bezpieczeństwa i higieny pracy. Ponadto, przed dopuszczeniem do zajęć przy maszynach czy innych urządzaniach technicznych w warsztatach, laboratoriach i pracowniach zaznajamia się uczniów z zasadami i metodami pracy zapewniającymi bezpieczeństwo i higienę pracy przy wykonywaniu czynności na stanowisku roboczym. A rozpoczęcie danych zajęć może nastąpić po sprawdzeniu i upewnieniu się przez prowadzącego zajęcia, że stan urządzeń, maszyn, instalacji elektrycznej, narzędzi pracy, a także inne warunki środowiska pracy nie stwarzają zagrożeń dla bezpieczeństwa uczniów.

Uczniów, pracujących w laboratoriach, warsztatach czy pracowniach szkolnych, zaopatruje się w niezbędne środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze w celu zabezpieczenia przed działaniem niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia czynników, a także ze względu na wymagania sanitarno-higieniczne. Ponadto prowadzący zajęcia zapoznaje ich z kartami charakterystyk niebezpiecznych substancji chemicznych i mieszanin wykorzystywanych podczas zajęć oraz umieszcza te karty w łatwo dostępnym miejscu.

Jeśli chodzi o rozwiązania systemowe w obszarze zapewnienia bezpieczeństwa w szkołach i placówkach, to należy podkreślić, że sprawy bezpieczeństwa i higieny uczniów w szkole zostały uregulowane w przywołanym wcześniej rozporządzeniu ministra edukacji narodowej i sportu z 31 grudnia 2002 r. Zgodnie z § 2 tego rozporządzenia, dyrektor zobowiązany jest do zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w szkole lub placówce, a także warunków uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę poza obiektami należącymi do tych jednostek. Zatem dyrektor odpowiadający za bezpieczeństwo uczniów powinien stworzyć skuteczne mechanizmy eliminowania zagrożeń na terenie szkoły, a jednocześnie powinien wprowadzać rozwiązania umożliwiające bezpieczne funkcjonowanie wszystkich uczniów na terenie szkoły m.in. poprzez odpowiednie zapisy w statucie szkoły, który jest podstawowym dokumentem organizacji i pracy szkoły.

Obowiązkiem dyrektora jest co najmniej raz w roku przeprowadzić kontrolę zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki oraz określić kierunki ich poprawy. Kopię protokołu z ustaleń kontroli otrzymuje organ prowadzący daną szkołę czy placówkę.

Kolejna kwestia, to opieka podczas zajęć. Zgodnie z przepisami niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek zajęć z uczniami bez nadzoru upoważnionej osoby. Wszelkie przerwy w zajęciach uczniowie spędzają również pod nadzorem nauczyciela. Dodatkowo dyrektor szkoły lub placówki może wprowadzić monitoring wizyjny. To szczególny rodzaj nadzoru nad pomieszczeniami szkoły lub placówki, terenem wokół szkoły lub placówki w postaci środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu. To jest możliwe po spełnieniu następujących warunków: o ile ten monitoring jest niezbędny do zapewnienia bezpieczeństwa uczniów i pracowników lub ochrony mienia i zgodę wyraził organ prowadzący szkołę lub placówkę oraz przeprowadzono konsultacje z radą pedagogiczną, radą rodziców i samorządem uczniowskim. Zatem wprowadzenie monitoringu do szkoły powinno odbyć się na podstawie oceny adekwatności jego wprowadzenia jako metody zapewnienia bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom oraz ochrony mienia. Elementem oceny powinna być diagnoza potrzeb i celowości oraz prognoza jego skuteczności jako alternatywy do podejmowanych innych działań zapewniających bezpieczeństwo. Nie zwalnia to od podejmowania innych działań zapewniających uczniom bezpieczeństwo.

Kolejna kwestia to bezpieczne sprzęty i wyposażenie. Rozporządzenie stanowi, że sprzęty, z których korzystają osoby pozostające pod opieką szkoły lub placówki dostosowuje się do wymagań ergonomii, a wyposażenie powinno posiadać odpowiednie atesty lub certyfikaty. Powyższe przepisy mają gwarantować uczniom właściwe stanowisko

pracy, nie tylko zapewniające komfort nauki, ale także zapobiegające powstawaniu chociażby wad postawy.

Plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych. Od 2019 r., zgodnie z wyżej wymienionym rozporządzeniem, plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych powinien uwzględniać po pierwsze równomierne obciążenie uczniów zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, zróżnicowanie zajęć w każdym dniu i możliwości psychofizyczne uczniów podejmowania intensywnego wysiłku umysłowego w ciągu dnia. To wszystko służy przede wszystkim higienie pracy ucznia. Art. 110 ust. 4 ustawy – Prawo oświatowe wprost zobowiązuje dyrektora do uwzględnienia zasad ochrony zdrowia i higieny pracy przy ustalaniu tygodniowego rozkładu zajęć określającego organizację zajęć edukacyjnych. Przestrzeganie tych zasad przez dyrektorów szkół odpowiedzialnych za opracowanie tygodniowego planu zajęć jest egzekwowane zarówno przez pracowników służb sanitarno-epidemiologicznych, chroniących szkołę, jak i wizytatorów sprawujących nadzór pedagogiczny nad szkołami w imieniu kuratora oświaty.

Statut przedszkola lub szkoły to podstawowy dokument regulujący organizację pracy szkoły lub przedszkola. W statucie regulowane są zakresy określone również w ustawie – Prawo oświatowe. To dokument obligatoryjny. Określa sposób sprawowania opieki nad dziećmi w czasie zajęć w przedszkolu/szkole oraz w czasie zajęć poza przedszkolem/szkołą. Zgodnie z ustawą, dyrektor szkoły lub placówki w szczególności wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę. Statut przedszkola określa zakres zadań nauczycieli oraz innych pracowników związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa dzieciom w czasie zajęć oraz współdziałanie z rodzicami w sprawach wychowania i nauczania dzieci. Natomiast statut szkoły określa organizację i formy współdziałania szkoły z rodzicami w zakresie nauczania, wychowania, opieki i profilaktyki.

Kolejny slajd przedstawia procedury reagowania w sytuacjach kryzysowych. W przedszkolu, szkole i placówce są ustalane procedury dotyczące bezpieczeństwa, w tym sposoby działania w sytuacjach trudnych i kryzysowych, które obowiązują wszystkich pracowników szkoły. Wsparciem jest poradnik „Bezpieczna szkoła. Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego uczniów".

Każda szkoła ma obowiązek opracowania i realizacji programu wychowawczo-profilaktycznego, który powstaje na podstawie corocznie dokonywanej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, czynników chroniących i czynników ryzyka. Przeprowadzenie takiej diagnozy jest obowiązkiem dyrektora szkoły. Program wychowawczo-profilaktyczny uchwala rada rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną.

W tygodniowym rozkładzie zajęć w klasach IV – VIII szkoły podstawowej i we wszystkich klasach szkoły ponadpodstawowej obowiązkowo muszą być uwzględnione zajęcia z wychowawcą w wymiarze 1 godziny w tygodniu. Nowelizacja rozporządzenia wprowadziła od roku szkolnego 2020/2021 obowiązek realizacji na zajęciach z wychowawcą zagadnień dotyczących istotnych problemów społecznych: zdrowotnych, prawnych, finansowych, klimatycznych i ochrony środowiska.

Kolejny slajd dotyczy profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami. Profilaktyczna opieka zdrowotna sprawowana jest przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, lekarza dentystę, a w szkole przez pielęgniarkę środowiska nauczania i wychowania lub higienistkę. Kompleksowa ocena stanu zdrowia obejmuje również diagnostykę wad postawy.

Zadania szkoły to zapewnienie miejsca na pozostawienie podręczników i przyborów szkolnych, zorganizowanie gabinetu profilaktyki zdrowotnej, uwzględnianie w planie zajęć dydaktyczno-wychowawczych – o czym wspomniałem wcześniej – równomiernego obciążenia uczniów zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, zróżnicowania zajęć w każdym dniu, możliwości psychofizycznych uczniów do podejmowania intensywnego wysiłku umysłowego w ciągu dnia oraz organizowanie zajęć wychowania fizycznego. Propagowanie wśród dyrektorów szkół dobrych praktyk na rzecz zmniejszenia wagi tornistrów jest również realizowane na bieżąco jako stały element nadzoru pedagogicznego stosowanego przez kuratorów oświaty. Zgodnie z zaleceniami głównego inspektora sanitarnego, waga plecaka nie powinna przekraczać 10%–15% masy ciała ucznia. Od kilku

lat obowiązkiem wydawców wszystkich podręczników jest również ich wydanie w formie elektronicznej. Ponadto, nauczyciel może wybrać realizację programu bez korzystania z podręcznika albo może zaproponować formę elektroniczną podręcznika.

Kolejny slajd dotyczy samorządu uczniowskiego. Samorząd uczniowski ma wpływ na kształtowanie zasad higieny pracy szkoły. Może przedstawiać radzie szkoły, radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły, w szczególności dotyczących realizacji podstawowych praw uczniów, w tym prawa do organizacji życia szkolnego, umożliwiającego zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań, prawa organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej, zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi w porozumieniu z dyrektorem, prawa do zgłoszenia uwag, dotyczących formy pomocy jaka jest oferowana w szkole w postaci wsparcia psychologicznego.

Na ostatnim slajdzie wymieniono działania wzmacniające edukację zdrowotną dzieci i młodzieży. To Program Szkoła i Przedszkole Promujące Zdrowie. To sieć szkół, która działa już od 30 lat jest również w europejskiej sieci szkół dla zdrowia. Program jest wspierany przez ministra edukacji i nauki przez nadawanie krajowych certyfikatów. Do sieci szkół i przedszkoli promujących zdrowie obecnie należy 3034 placówki, a krajowy certyfikat szkoły promującej zdrowie w ubiegłym roku otrzymało 47 placówek, w tym 33 szkoły i 14 przedszkoli. Kolejny – to Program dla szkół, w którym chodzi przede wszystkim o wypracowanie nawyków zdrowego żywienia, realizowany przez resort edukacji i nauki we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Krajowym Ośrodkiem Wspierania Rolnictwa. Następny – Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025 – co roku we współpracy z organizacjami pozarządowymi realizowane są różne projekty dotyczące zdrowia, w tym roku szczególny nacisk położono na zdrowie psychiczne. Dalej – Program Junior-Edu-Żywienie (JEŻ) – realizowany we współpracy ze Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego i Narodowym Instytutem Zdrowia Publicznego, obejmuje również badania naukowe dotyczące sposobu żywienia dzieci, diagnozowania stanu świadomości nauczycieli w sprawie żywienia. Kolejne – Bank Dobrych Praktyk oraz Narodowa Strategia Onkologiczna na lata 2020-2030 – we współpracy z Ministerstwem Zdrowia dostarczono do szkół grę edukacyjną „Piramida zdrowia", opracowano scenariusze zajęć dla klas I – III, przygotowywane są materiały dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych dotyczące profilaktyki przeciwnowotworowej i kształtowania postaw prozdrowotnych. Dziękuję za uwagę.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Dziękujemy przedstawicielowi Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Przechodzimy do kolejnej prezentacji. Proszę o zabranie głosu zastępcę głównego inspektora pracy pana Jarosława Leśniewskiego.

Zastępca głównego inspektora pracy Jarosław Leśniewski:

Tematem naszego dzisiejszego materiału jest edukacja w obszarze bezpieczeństwa i zdrowia jako podstawa budowania kultury bezpieczeństwa. Edukacja młodzieży i osób wkraczających na rynek pracy nie bez przyczyny jest jednym z priorytetów Państwowej Inspekcji Pracy. Jak wynika z danych Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, prawdopodobieństwo poważnego wypadku jest wyższe w przypadku osób w wieku 18 – 24 lata niż starszych pracowników. Niestety, potwierdzają to również dane Głównego Urzędu Statystycznego. Taka sytuacja jest powodowana wieloma różnymi czynnikami m.in. niedostatecznymi umiejętnościami, brakiem doświadczenia, niewystarczającym przeszkoleniem młodych ludzi w związku z powierzaną im pracą.

Z naszych doświadczeń kontrolnych wiemy, że osoby wchodzące na rynek pracy są szczególnie narażone na różnego rodzaju oszustwa i nieprawidłowości w zatrudnieniu. Wynika stąd jasno, że ogromną rolę w ograniczeniu liczby problemów związanych z zatrudnieniem odgrywa kształtowanie świadomości swoich praw i poczucia odpowiedzialności oraz nawyku bezpiecznego wykonywania pracy. Zaś takie działanie przynosi największe efekty, gdy rozpoczyna się je możliwie jak najwcześniej. Z tego powodu Pań-

stwowa Inspekcja Pracy od wielu lat podejmuje działania edukacyjne w środowiskach dzieci, młodzieży i studentów.

W trosce o młodych pracowników rozpoczęliśmy w 2022 r. ogólnopolską kampanię informacyjno-edukacyjną pn. „Legitna praca". Jesteśmy dumni z tego, że nasza kampania uzyskała poparcie Pierwszej Damy Rzeczypospolitej Polskiej pani Agaty Kornhauser-Dudy. Szczegółową informację o naszych działaniach w tym obszarze przedstawi dyrektor Departamentu Prewencji i Promocji Głównego Inspektoratu Pracy, któremu przekażę głos.

P.o. dyrektor Departamentu Prewencji i Promocji Głównego Inspektoratu Pracy Artur Sobota:

Postaram się przybliżyć państwu działania Państwowej Inspekcji Pracy na temat edukacji w obszarze bezpieczeństwa i zdrowia jako podstawy budowania kultury bezpieczeństwa. Przedstawię założenia kampanii „Legitna praca" – naszego zadania priorytetowego zaplanowanego na lata 2022 – 2024. Wspomnę o programie Kultura bezpieczeństwa, a także o naszych konkursach wiedzy o prawie pracy i bhp. Budowanie kultury bezpieczeństwa to również upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpiecznych zachowaniach na obszarach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem zasad bezpiecznego przebywania na terenie indywidualnych gospodarstw rolnych.

Zacznijmy od naszej 3-letniej kampanii pn. „Legitna praca". Nazwa odwołuje się do idei podjęcia legalnego zatrudnienia, wyrażonej młodzieżowym językiem. Główne hasło kampanii „Sprawdź swoje prawa" jest wezwaniem do działania i zachęca do poznania praw pracowniczych odbiorców. Celem kampanii jest: upowszechnianie wśród młodych ludzi wiedzy o przepisach prawa dotyczących zatrudnienia, w tym pracy sezonowej, kształtowanie świadomości młodych pracowników co do zagrożeń zawodowych występujących w środowisku pracy, informowanie o możliwości skorzystania z pomocy merytorycznej udzielanej przez Państwową Inspekcję Pracy przy eliminowaniu nieprawidłowości w zatrudnieniu. Chodzi nam również o wykreowanie wśród młodych pracowników postaw i wartości związanych z zachowaniem praworządności w stosunkach pracy oraz eliminowaniem ryzyka zawodowego.

Została opracowana kreacja kampanii. Jak państwo widzicie na slajdzie kolorystyka została dostosowana do młodego odbiorcy. Zapewne dla nikogo nie będzie dziwne, że kreacja osadzona jest w stylu telefonów komórkowych. Informacje przekazywane są w formie dialogu komunikatora telefonicznego.

W ramach kampanii prowadzimy seminaria, warsztaty, szkolenia i prelekcje dla młodzieży. Prowadzimy doradztwo dla pracodawców. Udostępniamy publikacje i materiały informacyjne PIP. Organizujemy przedsięwzięcia popularyzacyjne, konferencje, webinary, konkursy oraz punkty informacyjne. Staramy się generalnie pojawić tam, gdzie można spotkać młodych ludzi.

Jak wspomniał pan inspektor, chcąc jak najlepiej rozpropagować naszą kampanię, pani minister zwróciła się o wsparcie do Pierwszej Damy RP. Nasza inicjatywa uzyskała poparcie pani prezydentowej. Specjalnie dla nas został nagrany film z przesłaniem małżonki Prezydenta RP do młodych ludzi. Materiał video został zamieszczony na stronie prawawpracy.pl oraz na naszym kanale You Tube. W promocję filmu zaangażowało się również Ministerstwo Edukacji i Nauki oraz kuratoria oświaty.

W celu osiągniecia lepszych wyników w dotarciu do młodych ludzi wyszliśmy z propozycją współpracy do instytucji i organizacji, które mają kontakty lub pracują z młodzieżą. W ramach współpracy angażujemy się w różne formy edukacji, w których organizatorem są nasi partnerzy. Np. w ramach współpracy z ZHP przedstawiciele Państwowej Inspekcji Pracy zostali zaproszeni do udziału w różnych przedsięwzięciach organizowanych przez ZHP w bieżącym roku. Przykładem jest wspólny webinar poświęcony problemom młodych ludzi na rynku pracy, który odbył się w czerwcu br. Przedstawiciele Państwowej Inspekcji Pracy biorą również udział w szkoleniach organizowanych przez harcerzy. Z Naczelną Organizacją Techniczną i Stowarzyszeniem Studentów Uczelni Technicznych uczestniczymy w programie „Bezpieczne praktyki i środowisko". W kampanię Państwowej Inspekcji Pracy są również zaangażowane ochotnicze hufce pracy. Informacja

o naszej inicjatywie jest rozpowszechniana w ramach projektu „Zielona linia". To zarządzane przez OHP ogólnopolski system obsługi giełd urzędów pracy oraz infolinia, która służy do udostępniania informacji o usługach rynku pracy, szkoleniach, wsparciu dla osób, zwłaszcza tych, które podejmują pracę po raz pierwszy.

Ponadto w ramach kampanii została uruchomiona strona internetowa www.prawawpracy.pl. Są tam umieszczone merytoryczne informacje adresowane do młodzieży szkolnej i studentów. Strona została zaprojektowana w sposób umożliwiający korzystanie z urządzeń mobilnych, bo większość młodych ludzi przegląda internet na telefonach komórkowych. Ze strony można pobierać materiały kampanijne, plakaty, infografiki, banery, nakładki na media społecznościowe. Znajdziemy tam również dział pytań i odpowiedzi. Zakres tematyczny został opracowany na podstawie pytań, z którymi ludzie dzwonią na naszą infolinię. Pytania i odpowiedzi mają prostą, przystępną formę.

Na potrzeby kampanii został nagrany film w formie relacji z pierwszego dnia pracy, który w humorystyczny sposób przedstawia prawa przysługujące pracownikom podejmującym pierwszą aktywność zawodową. Bohaterem filmu jest youtuber Wojciech Kaczmarczyk, który prowadzi na kanale You Tube program „Do roboty". Youtuber zajmuje się generalnie tematyką pracy, sprawdza zawody pod kątem zarobków, potrzebnego wykształcenia. Pokazuje plusy i minusy tych zawodów. Kanał pana Wojtka jest obserwowany przez ponad 400 tys. internautów, a wszystkie filmy odtworzono ponad 70 mln razy. Skrócona wersja filmu została zamieszczona na kanale „Do roboty" i w serwisie You Tube oraz na kanale Tik Tok.

Idąc zgodnie z trendami rynku opracowaliśmy serię infografik. Na slajdzie widzimy te dotyczące obowiązków pracodawców przy zatrudnianiu młodocianych, przedstawiające różnice między zatrudnieniem na podstawie umowy o pracę i umowy zlecenia. Na stronie znajdziemy również komiks „Moja pierwsza praca". To nieco inna forma przekazywania informacji.

W 2023 r. zaplanowaliśmy również promocję kampanii w Internecie na kanałach You Tube, instagram i Tik Tok oraz komunikacji miejskiej w największych miastach w Polsce, aby dotrzeć do jak największej liczby młodych ludzi. Aktualnie jesteśmy na etapie zamówień publicznych.

W pierwszym roku kampanii zorganizowaliśmy 472 szkolenia, w trakcie których przeszkolono ponad 25 tys. osób, w tym m.in. ponad 21,5 tys. uczniów, ponad 2,3 tys. studentów, blisko 1 tys. nauczycieli i 416 zatrudnionych młodocianych w celu przyuczenia do zawodu. Przeprowadzono 201 działań związanych z popularyzacją tematyki kampanii „Legitna praca", którymi objęto niemal 12 tys. osób. W ubiegłym roku zorganizowaliśmy również 83 stoiska i punkty informacyjne, gdzie można było nieodpłatnie uzyskać poradę i otrzymać publikacje z zakresu prawa pracy i legalności zatrudnienia.

W trosce o właściwe przygotowanie młodych ludzi do wejścia na rynek pracy Państwowa Inspekcja Pracy od 2006 r. realizuje współpracy ze szkołami i placówkami edukacyjnymi ogólnopolski program edukacyjny pn. „Kultura bezpieczeństwa". Współpraca polega głównie na szkoleniu nauczycieli, którzy później tę wiedzę przekazują swoim podopiecznym. W I półroczu 2022 r. zajęcia z uczniami przeprowadziło 1341 nauczycieli z 434 placówek oświatowych. W II półroczu – 700 nauczycieli z 264 szkół. Liczba uczniów, którzy uczestniczyli w zajęciach prowadzonych samodzielnie przez nauczycieli wyniosła blisko 64 tys., natomiast w spotkaniach z pracownikami naszego urzędu wzięło udział ponad 19 tys. uczniów. W realizacji programu uczestniczą nie tylko szkoły branżowe, ale coraz częściej placówki oświatowe o profilu ogólnokształcącym, jak również ośrodki szkolno-wychowawcze zajmujące się młodzieżą niepełnosprawną oraz placówki specjalne.

Chcąc zachęcić do zgłębiania wiedzy o prawie pracy oraz przepisach i zasadach bezpieczeństwa Państwowa Inspekcja Pracy organizuje dwa ogólnopolskie konkursy wiedzy. Pierwszy to konkurs „Poznaj swoje prawa w pracy" dla uczniów szkół ponadpodstawowych, uczestniczących w programie „Kultura bezpieczeństwa" – w bieżącym roku już odbył się finał, była to X edycja tego konkursu. Ponadto od lat wspólnie ze Związkiem Rzemiosła Polskiego Państwowa Inspekcja Pracy organizuje konkurs „Bezpiecznie od startu". Jest on adresowany do uczniów rzemiosła, młodocianych pracowników

zatrudnionych w celu przygotowania zawodowego w zakładach rzemieślniczych oraz uczniów odbywających praktykę u rzemieślników. W 2022 r. odbyła się XX – jubileuszowa – edycja konkursu. W tym roku konkurs będzie miał finał na początku grudnia.

W ramach przeciwdziałania wypadkom dzieci i młodzieży na wsi inspektorzy PIP podejmują liczne inicjatywy mające przede wszystkim charakter uświadamiający i edukacyjny. Każdego roku specjaliści Inspekcji Pracy organizują liczne zajęcia dla uczniów w różnym wieku, takie jak wykłady w szkołach o profilu rolniczym czy prelekcje dla dzieci wiejskich w szkołach podstawowych, na których – w zależności od wieku słuchaczy – starają się przekazać informacje w sposób najodpowiedniejszy do danej grupy wiekowej. Mówią m.in. o zagrożeniach związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. W 2022 r. zorganizowaliśmy 311 szkoleń i pogadanek dla ponad 12 tys. najmłodszych uczestników oraz 163 konkursy i olimpiady.

Podsumowując – Państwowa Inspekcja Pracy od lat prowadzi działania informacyjne i edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży. Ich celem jest przygotowanie młodych ludzi do wejścia na rynek pracy ze znajomością wszystkich przysługujących im praw i świadomością występowania zagrożeń zawodowych w środowisku pracy. Chcemy, by od początku swojej kariery zawodowej byli zatrudnieni zgodnie z prawem oraz w bezpiecznych i higienicznych warunkach. Informujemy również o tym, że w razie problemów i wątpliwości mogą liczyć na profesjonalną pomoc Państwowej Inspekcji Pracy. Dokładamy wszelkich starań, żeby oszczędzić młodym pracownikom niepotrzebnych stresów związanych z pułapkami rynku pracy. Jesteśmy przekonani, że edukacja młodych ludzi realizowana konsekwentnie i systemowo bez wątpienia w dłuższym okresie przyniesie pozytywne skutki dla rynku pracy w Polsce. Dziękuję za uwagę.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Dziękuję przedstawicielom Państwowej Inspekcji Pracy.

Proszę o zabranie głosu dyrektora Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego pana dr. hab. inż. Wiktora Zawieskę.

Dyrektor Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego dr hab. inż. Wiktor Zawieska:

Edukacja w obszarze bezpieczeństwa jest tematem bardzo obszernym, wieloaspektowym i wielokierunkowym. Centralny Instytut Ochrony Pracy od początku swojego istnienia zajmuje się działaniami na rzecz edukacji jako celu tworzenia kultury bezpieczeństwa. Bowiem w systemie ochrony pracy, bezpieczeństwa i higieny pracy najważniejszym, ale jednocześnie najtrudniejszym i najsłabszym ogniwem jest – i zapewne będzie – człowiek i jego zachowania. Działania na rzecz powodowania pożądanych zmian w zachowaniach ludzkich są podstawą budowy kultury bezpieczeństwa. Z kolei narzędziem do jej budowy na każdym etapie jest edukacja. Ta edukacja, która w efekcie wpływa na kreowanie – nazwę to – właściwych parametrów działań człowieka zarówno w sferze poznawczej, czyli w zakresie wiedzy i umiejętności, ale także w sferze postaw bezpośrednio przekładających się na stan bezpieczeństwa jest tym obszarem, którym intensywnie i we współpracy z wieloma jednostkami zajmujemy się. W tym miejscu chciałbym podziękować im za współpracę w tym zakresie.

Aby osiągnąć zmiany niezbędne do budowania kultury bezpieczeństwa, działania edukacyjne w tym zakresie powinny być zaplanowane, systematyczne i kompleksowe. Aby pracownicy mieli świadomość zagrożeń występujących w środowisku pracy i wiedzieli, jak zachować się bezpiecznie, to edukacja musi być prowadzona od najwcześniejszych lat życia. Jej formy powinny być dostosowane do odbiorcy, etapu jego życia oraz środowiska, w jakim aktualnie żyje i pracuje. Instytut prowadzi działania edukacyjne w takim szerokim ujęciu, skierowane do uczniów, studentów, nauczycieli, przedsiębiorstw. Aby edukacja była skuteczna powinna być prowadzona z wykorzystaniem szeroko rozumianego efektu synergii. Raz jeszcze dziękuję wszystkim instytucjom za współpracę z nami oraz potwierdzam naszą nieustanną gotowość do prowadzenia wspólnych działań operacyjnych i merytorycznych. Ta edukacja – jak już wspomniałem – musi być ustawiczna i ciągła.

Szczegółowe informacje przedstawi pani dr Beata Taradejna-Nawrath – kierownik Centrum Edukacyjnego CIOP-PIB oraz pan dr inż. Daniel Podgórski – zastępca dyrektora ds. certyfikacji i edukacji.

Kierownik Centrum Edukacyjnego CIOP-PIB dr Beata Taradejna-Nawrath:

Zanim przejdę do omówienia działalności edukacyjnej instytutu w zakresie budowania kultury bezpieczeństwa należałoby najpierw odpowiedzieć na proste pytanie: czym jest kultura bezpieczeństwa?

W teorii zarządzania mówi się najczęściej, że jest ona elementem kultury organizacyjnej przedsiębiorstwa. Można ją określać jako podejście wszystkich pracowników do obowiązujących zasad bezpieczeństwa pracy, jako świadomość wpływania na bezpieczeństwo, co składa się na bezpieczeństwo oraz odwagę reagowania pracowników na wszelkie odstępstwa od zasad i warunków bezpiecznej pracy. A zatem jeśli mamy tak zorientowanych pracowników, aktywnie i świadomie zaangażowanych w tworzenie bezpieczeństwa i przestrzeganie zasad, jednocześnie zmniejsza się przestrzeń do występowania wypadków czy wszelkich odstępstw od wykonywania pracy w sposób bezpieczny. Można więc powiedzieć, że wysoka kultura bezpieczeństwa łączy się bezpośrednio ze zmniejszeniem wypadkowości w środowisku pracy, a tym samym ze zwiększeniem wydajności pracowników, dochodu firmy, ale także wpływa pozytywnie na budowanie wzajemnego zaufania czy kreowanie pozytywnego wizerunku przedsiębiorstwa. Najogólniej mówiąc – kultura bezpieczeństwa zawsze jest związana z wartościami jakim w danym środowisku pracy przypisuje się zdrowie i życie ludzkie.

Budowanie kultury bezpieczeństwa odbywa się w dwóch wymiarach – w wymiarze indywidualnym, czyli jednostki i w wymiarze organizacyjnym, czyli przedsiębiorstwa. Zwykle jest procesem złożonym, długotrwałym i ciągłym, ponieważ uzyskanie pozytywnych efektów polega na uzyskaniu zmian w postawach ludzi. Aby możliwe były te zmiany musimy oddziaływać na ludzi na głębszych poziomach ich świadomości, związanych z wartościami, czyli tym, co uznajemy za ważne, wartościowe, pożądane, atrakcyjne oraz na poziomie założeń, czyli tym, co niejako automatycznie wpływa na nasze decyzje i wybory, co określa nasz sposób postrzegania świata, łączy się z naszą mentalnością.

Na poziomie organizacji kulturę bezpieczeństwa tworzy kilka elementów. To są postawy pracowników, nad którymi musimy pracować. Następnie styl zarządzania, zaangażowanie kierownictwa w sprawy związane z bezpieczeństwem pracy oraz edukacja i szkolenia pracowników w zakresie bhp. Te wszystkie czynniki są niezwykle ważne, ale wydaje się, że podstawowe i najistotniejsze znaczenie w całym procesie odgrywa jednak edukacja – od najwcześniejszych lat życia – która jest rozumiana jako proces całożyciowy. A zatem pojawiająca się od okresu wczesnoszkolnego i trwająca do późnej dorosłości. Tylko tak rozumiana i zaplanowana edukacja przynosi pożądane zmiany w świadomości i zachowaniach najpierw dzieci i młodzieży, a potem pracowników.

W zakresie budowania kultury bezpieczeństwa Instytut prowadzi kompleksową działalność edukacyjną na rzecz: środowisk edukacyjnych, czyli dzieci, młodzieży, studentów, nauczycieli szkół, wykładowców akademickich, przedsiębiorstw, czyli pracodawców, pracowników, społeczeństwa oraz na rzecz rozwijania kompetencji wykładowców problematyki bhp. Mając na uwadze potrzebę długofalowego, kompleksowego oddziaływania edukacyjnego w zakresie bhp, nasza oferta jest skierowana do odbiorców w różnym wieku.

Zaczynamy od edukacji od najwcześniejszych lat, czyli w okresie wczesnoszkolnym. Te inicjatywy są skierowane do dzieci na poziomie 6 – 7 roku życia. Główną aktywnością instytutu w tym zakresie jest konkurs plastyczny na temat bezpiecznych zachowań. Po raz pierwszy został zorganizowany w 1997 r., czyli 25 lat temu. Od tego czasu odbyło się 59 edycji konkursu. Każda z nich jest poświęcona innemu – aktualnemu, ważnemu – zagadnieniu związanemu z bezpiecznymi zachowaniami dzieci. Do tej pory w konkursie wzięło udział ponad 50 tys. uczniów szkół podstawowych z całego kraju.

Innym produktem edukacyjnym skierowanym do grupy najmłodszych odbiorców jest gra edukacyjna „Supermocni”, która została opracowana w instytucie w ubiegłym roku. Skierowana jest do dzieci w wieku 6 – 9 lat. Głównie koncentruje się na prezentowaniu dobrych i złych przykładów zachowań w różnych środowiskach życia dzieci, w różnych

sytuacjach. Gra jest udostępniana bezpłatnie ze strony internetowej instytutu oraz w sklepach Google Play i App Store, tak aby były jak największe możliwości korzystania z niej.

Instytut prowadzi również działania edukacyjne na rzecz szkół podstawowych. Oferujemy materiał dydaktyczny „Kultura bezpieczeństwa. Materiały pomocnicze dla szkół podstawowych", który jest przeznaczony do kształcenia na dwóch etapach – pierwszy etap klasy I – III, drugi – klasy IV – VI, VII – VIII. Materiały od 2006 r. są nieodpłatnie udostępniane nauczycielom ze strony internetowej instytutu. Z danych statystycznych, jakimi dysponujemy za ostatni okres 3 lat wynika, że cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem. Codziennie jest pobieranych ok. 780 stron tego materiału. Dodam, że każdy podręcznik cyfrowy zawiera scenariusze kilkunastu lekcji, materiały źródłowe, zestawy pytań, ćwiczeń, slajdów i filmów.

Z serii „Kultura bezpieczeństwa" oferujemy materiał edukacyjny przeznaczony dla szkół ponadpodstawowych. Ten materiał jest wykorzystany w kampaniach i działaniach realizowanych przez Państwową Inspekcję Pracy. Od 2006 r. instytut współpracuje z Państwową Inspekcją Pracy w ramach upowszechniania wiedzy z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w szkołach podstawowych. W ramach programu „Kultura bezpieczeństwa" realizowanego przez inspekcję pracy do szkół średniorocznie jest przekazywanych ok. 1,2 tys. drukowanych podręczników, a także 1,8 tys. płyt DVD z multimedialnym materiałem. Ta akcja trwa już od 16 lat. W tym czasie do szkół zostało przekazanych ok. 20 tys. drukowanych podręczników i ok. 29 tys. płyt z wersją multimedialną tego materiału. Materiał multimedialny wzbogacony jest o zestaw ok. 200 slajdów i ok. 70 filmów.

Instytut od lat prowadzi również działalność edukacyjną na rzecz kształcenia akademickiego. Opracowaliśmy materiał edukacyjny „Nauka o pracy – bezpieczeństwo, higiena, ergonomia", który jest przeznaczony dla szkół wyższych wszystkich typów. Od 2006 r. ten materiał jest nieodpłatnie udostępniany studentom i wykładowcom ze strony internetowej CIOP-PIB. Cieszy się sporym zainteresowaniem. Dziennie jest pobieranych ok. 1 tys. stron materiału. Ponadto od 2002 r. instytut prowadzi na studiach inżynierskich I stopnia na Politechnice Warszawskiej przedmiot „Ergonomia i bezpieczeństwo pracy" z wykorzystaniem materiału. Do tej pory w zajęciach z tego przedmiotu wzięło udział ok. 1400 studentów. Rocznie z materiału korzysta średnio 100 studentów.

Instytut prowadzi też działalność edukacyjną na rzecz przedsiębiorstw. Od 1994 r. prowadzimy edukację ustawiczną w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy. To prawie 30 lat. To jest właśnie przykład długofalowej, zaplanowanej edukacji. Wiodącą formą są studia podyplomowe „Bezpieczeństwo i ochrona człowieka w środowisku pracy", niezmiernie ważne dla środowiska bhp, bo one przygotowują do pracy w obszarze bhp, ale także do pracy w służbie bhp. Obecnie trwa rekrutacja na 88 edycję studiów. Od 1997 r. wzięło w nich udział prawie 2,4 tys. osób.

Prowadzimy również szkolenia okresowe i specjalistyczne w dziedzinie bhp. Od 1994 r. wzięło w nich udział ponad 36 tys. osób. Cały czas pracujemy nad naszą bazą dydaktyczną. Rozwijamy ofertę edukacyjną, materiały dydaktyczne – mamy je w wersji drukowanej i e-learningowej. Doskonalimy te, które sprawdziły się. Tworzymy nowe. Oferujemy edukację w trybie stacjonarnym i on-line, z przewagą stacjonarnej, bo takie jest zapotrzebowanie i preferencje środowiska. Specjaliści i osoby związane z bhp wolą przyjechać, mieć bezpośredni kontakt z naszymi specjalistami. Bardzo to sobie cenią. Podkreślają rolę naszych specjalistów i wiedzy, jaką zdobywają.

Chciałabym przedstawić przykłady szkoleń specjalistycznych w dziedzinie bhp realizowanych w CIOP-PIB w ubiegłym roku. Do najpopularniejszych należy np. „Oświetlenie w zakładzie pracy", „Zagrożenia hałasem i wibracją w środowisku pracy", „Zagrożenia czynnikami chemicznymi w środowisku pracy", „Zagrożenia biologiczne w środowisku pracy", „Środowiskowe zagrożenia elektromagnetyczne – nowe technologie, nowe wymagania prawne", „Obciążenie wysiłkiem fizycznym w pracy (wydatek energetyczny)", „Ocena ryzyka zawodowego w przedsiębiorstwie", „Dobór środków ochrony indywidualnej oraz praktyczne aspekty oceny zgodności", „Badanie wypadków przy pracy" czy „Ergonomia stanowiska pracy". Ponadto w każdym roku pojawiają się szko-

lenia problemowe, czyli takie, które są odpowiedzią na aktualne potrzeby rynku czy na zamówienie zakładów pracy.

Poza działalnością stricte dydaktyczną na rzecz przedsiębiorstw Instytut prowadzi również edukację w innych formach. To seminaria naukowo-badawcze, wdrożeniowe, weryfikujące, które są ukierunkowane na upowszechnianie wyników zrealizowanych w Instytucie projektów, zadań – w ramach służb państwowych czy naukowo-badawczych. Odbywają się prezentacje wyników prac CIOP-PIB podczas m.in. konferencji, seminariów i szkoleń oraz innych działań edukacyjnych, organizowanych przez partnerów Instytutu. Odbywają się seminaria i szkolenia celowane – organizowane w przedsiębiorstwach w ramach wspólnych projektów naukowo-badawczych realizowanych przez CIOP we współpracy z danym przedsiębiorstwem. Przekazywana jest wiedza do przedstawicieli przedsiębiorstw ze wsparciem członków struktur sieciowych CIOP-PIB: Forum Liderów Bezpiecznej Pracy i Sieci Ekspertów ds. BHP, certyfikowanych przez CIOP-PIB. Prowadzimy również działania o charakterze – można określić – artystyczno-popularyzatorskim, czyli organizujemy wystawy plakatów na temat bezpieczeństwa pracy. W tym roku było 7 takich inicjatyw na indywidualne zamówienia przedsiębiorstw.

Poza tym Instytut prowadzi działalność edukacyjną na rzecz społeczeństwa. Te inicjatywy trwają od 2000 r. To informacyjne kampanie społeczne: w latach 2008 – 2022 przeprowadzono 16 ogólnopolskich kampanii, a w latach 2000 – 2022 – 15 kampanii międzynarodowych. Instytut był m.in. organizatorem polskich edycji europejskich kampanii. Szacuje się, że swoim zasięgiem objęły one ok. 14 mln osób. Innym przedsięwzięciem są konkursy artystyczne – konkursy na plakat bhp, konkursy fotograficzne i filmowe. Zasięg oddziaływania – ok. 70 tys. uczestników. Na slajdzie przedstawiono wykaz ogólnopolskich kampanii informacyjnych zrealizowanych przez Instytut. Każda edycja kampanii jest poświęcona innemu zagadnieniu związanemu z bezpieczeństwem w pracy. Np. w 2008 r. „Ryzyko zawodowe w budownictwie", w 2013 r. – „Zdrowa i bezpieczna praca w szkole" i ostatnia edycja w 2021 r. – „Stres cyfrowy".

Pozostałe działania Instytutu w zakresie budowania kultury bezpieczeństwa przedstawi zastępca dyrektora CIOP-PIB dr inż. Daniel Podgórski.

Zastępca dyrektora CIOP-PIB ds. certyfikacji i edukacji dr inż. Daniel Podgórski: Uzupełnię wypowiedź pani dr Beaty Taradejny-Nawrath o informację o działaniach wspomagających rozwój edukacji w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy. To współpraca w ramach Sieci Regionalnych Ośrodków BHP oraz prowadzenie certyfikacji kompetencji osób i jednostek szkoleniowych.

Sieć Regionalnych Ośrodków BHP została utworzona w 2009 r. Wcześniej był realizowany projekt w ramach funduszy unijnych, którego celem było rozpoznanie potrzeb służb bezpieczeństwa i higieny pracy w Polsce, wypracowanie rozwiązań organizacyjnych, jakie należałoby wprowadzić, aby usprawnić działanie tych służb oraz współpracę Instytutu z pracownikami służb bhp w terenie. W wyniku tego projektu powstała koncepcja utworzenia Sieci Regionalnych Ośrodków. Ustalono, że należałoby powołać 16 regionalnych ośrodków po jednym w województwie. Poddano ocenie 35 ośrodków konsultacyjno-szkoleniowych z terenu całego kraju. Ostatecznie wybrano 16 regionalnych ośrodków. W 2009 r. dokonano ich pierwszej akredytacji.

Nadzór nad Siecią Regionalnych Ośrodków BHP prowadzony jest w ramach jednego zadania w programie wieloletnim „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy". Celem tego zadania jest tworzenie i nadzór nad siecią regionalnych ośrodków szkoleniowych, konsultacyjnych i promocyjnych w dziedzinie bhp oraz rozwijanie kompetencji służby bhp i certyfikacja kompetencji ekspertów. Na slajdzie przedstawiono listę ośrodków, które w 2019 r. uzyskały odnowienie akredytacji. W ostatnim roku przeprowadzono kolejne odnowienie akredytacji. Na slajdzie przedstawiono aktualny wykaz akredytowanych regionalnych ośrodków BHP. One niekiedy zmieniają się, bo niektóre zmieniają profil swojej działalności. Zatem w danym województwie występuje potrzeba wyłonienia innej organizacji, która przejmie rolę ośrodka.

Oprócz współpracy z regionalnymi ośrodkami BHP prowadzimy certyfikację kompetencji osób. W bieżącym roku Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut

Badawczy rozpoczął nabór wniosków o certyfikację kompetencji specjalistów oraz wykładowców w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy oparty na nowych, zaktualizowanych zasadach i kryteriach certyfikacji kompetencji – we współpracy z Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Pracowników Służby BHP.

Instytut prowadzi również ocenę kompetencji jednostek szkoleniowych, które prowadzą szkolenia w tej dziedzinie. Na slajdzie przedstawiono kryteria stosowane przez nas przy ocenie tych jednostek. Obecnie funkcjonuje 12 jednostek szkoleniowych certyfikowanych przez CIOP-PIB.

Chciałbym teraz przejść do wniosków. Mając na uwadze, że edukacja w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy ma znaczący wpływ na budowanie kultury bezpieczeństwa proponujemy kontynuację kompleksowej edukacji w tej dziedzinie. Głównym realizatorem tego postulatu byłby CIOP-PIB. Kolejne wnioski dotyczą sprawujących nadzór nad warunkami pracy, aby wykorzystywali produkty i upowszechniały informacje na temat produktów programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy", które są skierowane do dzieci i młodzieży i aby zachęcali pracodawców do udziału w kampaniach informacyjnych na temat bhp lub realizowali wewnętrzne kampanie skierowane do swoich pracowników i podwykonawców. Kierujemy również postulat do resortu edukacji i nauki, aby umieścił opracowany przez instytut materiał „Kultura bezpieczeństwa" na liście materiałów edukacyjnych rekomendowanych szkołom podstawowym. Dziękuję bardzo.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Dziękuję przedstawicielom CIOP-PIB.

W kontekście obchodzonego pojutrze Święta Wolności i Solidarności można podsumować, że rzeczywiście doczekaliśmy czasów, dokonaliśmy ogromnego postępu w tym obszarze, kiedy możemy w normalny, wyważony sposób dotyczący edukacji młodych pokoleń, mówić o kulturze bezpieczeństwa i jej budowaniu, jak wielki postęp – mimo wszystko – dokonał się w tym zakresie w trudnym okresie transformacji w naszym kraju. Myślę, że to może być pewnym źródłem satysfakcji dla nas wszystkich.

Proszę o zabranie głosu panią Elżbietę Bożejewicz – przedstawicielkę Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Służby BHP.

Przedstawicielka Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Służby BHP Elżbieta Bożejewicz:

Chciałam serdecznie podziękować za możliwość przedstawienia członkom Rady tematu edukacja w obszarze bezpieczeństwa i zdrowia jako podstawa budowania kultury bezpieczeństwa z uwzględnieniem okresu wczesnoszkolnego na przykładzie działań Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Służby BHP.

W ogólnie dostępnych materiałach edukację definiuje się jako proces zdobywania wiedzy, na który składa się zarówno wychowanie, jak i kształcenie, które powiększają stan wiedzy danej osoby oraz rozwijają określone cechy i umiejętności. Edukacja – to ogół procesów, których celem jest zmienianie ludzi stosownie do panujących w danym społeczeństwie ideałów i celów wychowawczych. Natomiast edukacja z zakresu bhp obejmuje wszelkiego rodzaju szkolenia oraz ćwiczenia umiejętności praktycznych, które powinny być dostosowane do rodzaju danej pracy oraz potrzeb pracowników.

Edukacja i promocja bhp – to dziedzina, która zajmuje się przekazywaniem informacji i umiejętności potrzebnych do utrzymania bezpieczeństwa i zdrowia ludzi oraz ochrony ich mienia i środowiska. Jej celem jest uświadamianie ludziom zagrożeń i niebezpieczeństw, jakie mogą spotkać ich w codziennym życiu oraz przekazywanie sposobów działania, jakie mogą podjąć, aby uniknąć tych zagrożeń lub radzić sobie z nimi w razie wystąpienia. Promocja bhp ma także na celu zwiększenie świadomości ludzi w zakresie bezpieczeństwa oraz zmianę ich postaw i zachowań związanych z bezpieczeństwem w pracy. To może obejmować takie działania jak kampanie społeczne, pokazy, prezentacje, spotkania z ekspertami, programy edukacyjne itp. Celem tych przedsięwzięć jest zachęcanie do podjęcia działań związanych z bezpieczeństwem pracy.

W edukacji w obszarze bezpieczeństwa szczególnie ważny jest okres wczesnoszkolny, kiedy kształtują się podstawowe nawyki i postawy, które mogą wpłynąć na całe nasze

życie. Podstawowym krokiem w budowaniu kultury bezpieczeństwa jest zrozumienie zagrożeń, które otaczają. Wczesne nauczanie dzieci o potencjalnych zagrożeniach w ich otoczeniu, takich jak ruch uliczny, niebezpieczne substancje pozwoli nam uniknąć potencjalnych niebezpieczeństw. Należy uczyć dzieci, że niektóre zachowania mogą być ryzykowne i powodować szkody dla nich samych lub innych osób w otoczeniu, a przestrzeganie zasad bezpieczeństwa jest kluczem do uniknięcia niepożądanych sytuacji.

Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Służby BHP jest jedną z największych organizacji zrzeszających pracowników tych służb. W tym roku obchodziliśmy 30-lecie. Obecnie stowarzyszenie liczy 37 oddziałów oraz 2700 członków.

Głównym celem działalności OSPS BHP jest doskonalenie wiedzy oraz umiejętności członków – pracowników służby bhp oraz popularyzacja problematyki bezpieczeństwa i higieny pracy. Celami szczegółowymi są m.in. wyrażanie opinii w sprawach dotyczących nowych rozwiązań prawno-organizacyjnych związanych z bhp oraz tworzenie organizacyjnych, prawnych i funkcjonalnych warunków do integracji służby BHP.

Co roku przeprowadzamy ankietę w naszych oddziałach. Na koniec 2022 r. z podsumowań wynika, że we wszystkich oddziałach przeprowadzono 195 spotkań, w których wzięło udział 12 817 osób. To konferencje, seminaria, wizyty w zakładach pracy, szkolenia, warsztaty, konkursy. Spotkań on-linie odbyło się 60, stacjonarnych – 135. Zarząd główny – niezależnie od oddziałów – również organizował spotkania. W ubiegłym roku zorganizował 5 spotkań, w których uczestniczyło 1500 osób. Zorganizowaliśmy trzy konferencje, w tym w formie wideokonferencji „Pytanie do eksperta", która cieszyła się dużym zainteresowaniem słuchaczy. Była też konferencja podczas Targów SAWO w kwietniu, a także IV Ogólnopolskie Forum Służby BHP. Zarząd główny organizował szkolenia i warsztaty dla członków funkcyjnych OSPS BHP, aby udoskonalić ich warsztat pracy. Zwracam również uwagę na konkurs „Służba BHP – najlepszy doradca pracodawcy".

Znaczenie edukacji w obszarze bezpieczeństwa najlepiej obrazuje sentencja Beniamina Franklina: „Powiedz mi, to zapomnę. Naucz mnie, to może zapamiętam. Zaangażuj mnie, to się nauczę". Chciałabym teraz przedstawić sposób organizowania naszych działań i ich związek z zacytowanymi wyżej słowami. Jeśli chodzi o edukację wczesnoszkolną, to OSPS BHP podejmuje działania kierowane do dzieci, przede wszystkim w wieku przedszkolnym oraz szkolnym. Są to pogadanki na temat bezpiecznych zachowań w różnych sytuacjach zagrażających życiu i zdrowiu. Na slajdzie przedstawiono działania oddziału radomskiego, który od wielu lat corocznie organizuje z okazji Dnia Dziecka pikniki edukacyjne. One odbywają się pod hasłem „Jak dorosnę zostanę behapowcem". Dzieci biorące udział w tych piknikach mają okazję zobaczyć pokazy udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, poznać zasady postępowania w sytuacjach zagrożeń w domu i na ulicy. Podczas pikników organizowane są konkursy plastyczne i inne konkursy, do których angażujemy dzieci, żeby pokazać im przykłady bezpiecznych zachowań. Oddział radomski od wielu lat jest również inicjatorem spotkań w szkołach podstawowych, podczas których członkowie oddziału prowadzą szereg pogadanek, pokazów bezpiecznych zachowań w domu, podczas drogi do szkoły i przebywania w szkole. Wieloletnim przedsięwzięciem tego oddziału jest także współorganizacja konkursu wiedzy w zakresie bhp, który jest adresowany do uczniów szkół ponadpodstawowych.

Z kolei oddział w Olsztynie od wielu lat organizuje konkursy plastyczne dla dzieci pracowników firm, w których są zatrudnieni członkowie tego oddziału. Celem tych konkursów jest kształtowanie wśród dzieci i młodzieży świadomości w zakresie bezpieczeństwa pracy, promocja bezpiecznych metod pracy, zabawy, nauki oraz rozwój umiejętności plastycznych. Oddział w Olsztynie jako pierwszy w kraju zainicjował piknik edukacyjny, który był adresowany do pracodawców i pracowników społeczności lokalnej. Podczas pikników były pokazy wybranych prac, właściwego wyposażenia w odzież ochronną, doboru środków ochrony osobistej. Dużym zainteresowaniem cieszyły się proponowane formy zabaw, podczas których zarówno dzieci, jak i społeczność lokalna uczyły się zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Oddział w Krakowie podjął cykliczne działanie „Akademia młodego ratownika". Celem tego działania jest dostarczenie dzieciom z przedszkoli i uczniom klas I – III

szkół podstawowych wiedzy teoretycznej i praktycznej w zakresie udzielania pierwszej pomocy. Dzieci uczą się współpracy w zespole, przestrzegania norm, reguł, zasad postępowania. Kształtują się w nich wrażliwości, odwaga, rzetelność, wytrwałość i dyscyplina wewnętrzna.

Jeżeli chodzi o kulturę bezpieczeństwa, to można ją ocenić poprzez postawy i zachowania członków danej organizacji, które są uzależnione od przyjętego systemu wartości i przekonań. Ludzkie zachowania w zdecydowanej mierze determinują aktualny i przyszły stan bezpieczeństwa. Najistotniejszą kwestią związaną z zapobieganiem i minimalizacją szkód jest umiejętność dostrzegania istniejących zagrożeń, podejmowania właściwych działań i uświadamianiem potencjalnych skutków. Zainteresowanie społecznymi aspektami bezpieczeństwa wynika z faktu, że czynnik ludzki odgrywa kluczową rolę w grupie przyczyn wypadków przy pracy. Dane statystyczne GUS za 2022 r. potwierdzają, że w strukturze przyczyn wypadków przy pracy ponad 60% to wypadki spowodowane nieprawidłowym zachowaniem pracownika.

Jakie działania prowadzi nasza organizacja w zakresie edukacji ludzi dorosłych w obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy? To szkolenia, seminaria, konferencje, podczas których doskonali się warsztat pracy służby BHP. Mając na uwadze, że służba BHP pełni rolę doradczą powinna dawać ona gwarancję wysokiej jakości swojej pracy. Dlatego należy ją cały czas edukować. Przedstawię przykłady działań naszych oddziałów.

Oddział w Radomiu organizuje warsztaty dla służby BHP – np. jak kreatywnie przekazywać ważne treści, jak prowadzić atrakcyjne szkolenia on-line. Ponadto od wielu lat jest organizatorem regionalnej wymiany doświadczeń. Podczas tego wydarzenia członkowie naszej organizacji z różnych oddziałów dzielą się swoją wiedzą i doświadczeniem w dziedzinie bezpieczeństwa pracy. Ostatni temat regionalnej wymiany doświadczeń to „Dzielimy się tajemnicami oceny ryzyka".

Oddział w Krakowie – na szczególną uwagę zasługuje projekt zrealizowany wspólnie z Lasami Państwowymi w Niepołomicach. Zorganizowano szkolenie w zakresie bhp przy wykonywaniu prac leśnych. Służba BHP mogła uczestniczyć w pokazach bezpiecznej pracy wykonywanej przez leśników. Podczas pandemii ten oddział zainicjował spotkania on-line, które nazwał „Czwartkowymi spotkaniami bez krawata". Zapraszano na nie gości, w tym m.in. z Państwowej Inspekcji Pracy i Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego, którzy mogli wymieniać się swoim doświadczeniem zawodowym. Za to przedsięwzięcie oddział w Krakowie otrzymał wyróżnienie podczas 48 edycji Ogólnopolskiego Konkursu Poprawa Warunków Pracy. Ostatnio oddział krakowski uruchomił ekspercki dyżur poradniczy. Dyżury telefoniczne pełnią inspektorzy pracy oraz członkowie naszego stowarzyszenia. Udzielają porad w zakresie wypadków przy pracy.

Oddział w Katowicach zainicjował spotkanie pn. „Warsztaty dla świeżaków". Są one adresowane do behapowców o krótkim stażu, który poprzez udział w tej inicjatywie mogą doskonalić swój warsztat pracy. Nasi wieloletni członkowie – doświadczeni behapowcy angażują się w to przedsięwzięcie. Jest to praca społeczna, podobnie jak wszystkie działania naszego stowarzyszenia. Kształcimy nowych behapowców jak mają sobie radzić w swojej codziennej pracy służby bhp. Ponadto katowicki oddział organizuje dużo wizyt technicznych w zakładach pracy. Umożliwia to zapoznanie z działaniami na rzecz kultury bezpieczeństwa podejmowanymi przez firmy, a także poznanie dobrych praktyk w tym zakresie i być może zastosować je w swoich zakładach pracy.

Utworzyliśmy w Katowicach oddział branżowy Przemysł – górnictwo, który zrzesza służbę bhp zatrudnioną w górnictwie. Jest on inicjatorem seminariów połączonych z wizytami technicznymi w kopalniach. To dobra okazja do wymiany doświadczeń pracowników służby bhp tej branży.

Oddział w Lublinie organizuje działania edukacyjne m.in. w elektrowniach i browarach, podczas których pracownicy służby bhp tam zatrudnieni, kierownictwo i nasi członkowie mogą wymienić swoje doświadczenia.

Natomiast działania organizowane przez zarząd główny to przede wszystkim inicjatywy o zasięgu ogólnokrajowym. Najważniejszym dla zarządu głównego jest projekt Ogólnopolskie Forum Służb BHP, podczas którego kontynuowane są tematy podejmo-

wane przez Radę Ochrony Pracy. Jest to konsekwencja postulatów zawartych w stanowiskach Rady. Staramy się przybliżać te tematy uczestnikom forum. Zapraszamy do dyskusji podczas paneli przedstawicieli świata nauki i instytucji oraz praktyków. Kolejną inicjatywą podejmowaną zwłaszcza w okresie pandemii było „Pytanie do ekspertów". Podczas tego przedsięwzięcia mówiono m.in. w jaki sposób służba bhp mogła przyczynić się do zabezpieczenia pracowników przed narażeniem na COVID-19 i jakie działania były podejmowane w zakładach. Na pierwsze spotkanie zaprosiliśmy przedstawicieli dużych firm, którzy dzielili się swoim doświadczeniem i pokazywali różne rozwiązania. Było to bardzo cenne dla służby bhp. W tym spotkaniu prowadzonym w trybie on-line wzięło udział ok. 400 osób z całego kraju. Mogliśmy poznać dobre praktyki.

Szczególną inicjatywą zarządu głównego w zakresie edukacji jest konkurs „Służba bhp – najlepszy doradca pracodawcy", którego partnerem jest Państwowa Inspekcja Pracy. Jego celem jest promowanie najbardziej zaangażowanych przedstawicieli służby bhp zarówno zatrudnionych w zakładach pracy, jak i świadczących doradztwo bhp w charakterze specjalisty spoza zakładu pracy. W konkursie nagradzane są wartościowe, zasługujące na wyróżnienie dokonania przedstawicieli służby bhp, którzy poprzez swoją pracę i doradztwo udzielane pracodawcy przyczyniają się do kształtowania bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, a tym samym budowania kultury bezpieczeństwa, a przede wszystkim do ograniczenia liczby wypadków i chorób zawodowych. Konkurs odbywa się na szczeblu regionalnym i ogólnokrajowym. Obecnie będzie rozstrzygnięcie IV edycji. Podczas V Ogólnopolskiego Forum Służby BHP zostaną wręczone nagrody.

Co jeszcze robimy na rzecz edukacji? Zarząd główny powołał zespół ds. opiniowania projektów aktów prawnych. W jego skład wchodzą członkowie stowarzyszenia, którzy na co dzień są biegłymi sądowymi w zakresie bhp, ale także są członkami Sieci Ekspertów powołanej przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy. Członkowie tego zespołu opiniują projekty aktów prawnych w zakresie przepisów dotyczących bhp. W tym zespole wyodrębniono grupę osób, która w porozumieniu z Ministerstwem Edukacji i Nauki podjęła działania związane z propozycjami zmian w podstawach programowych nauczania w temacie „Bhp dla szkół branżowych i policealnych". To bardzo duży projekt. W tym zespole są również dwie osoby, które podjęły pracę nad przygotowaniem poradnika dla nauczycieli prowadzących zajęcia z bhp.

Pod hasłem „Dzielimy się wiedzą" organizujemy seminaria podczas Targów SAWO, Międzynarodowych Targów w Poznaniu, podczas których promujemy zaangażowanie w bezpieczeństwo pracy pracowników firm, w których pracujemy.

Rozpoczęliśmy współpracę z Centralnym Instytutem Ochrony Pracy w zakresie prowadzenia dobrowolnej certyfikacji kompetencji specjalistów i wykładowców bhp. Jej celem jest m.in. wzmocnienie roli służby bhp w kształtowaniu warunków pracy. Pojawiły się już pierwsze wnioski o certyfikację.

Współpracujemy także z Państwową Inspekcją Pracy w zakresie upowszechniania w zakładach pracy programów prewencyjnych i promocyjnych, np. „Zdobądź Dyplom PIP", konkursy „Bezpieczna budowa", „Pracodawca – organizator pracy bezpiecznej".

Podjęliśmy również współpracę z Instytutem Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera w Łodzi w zakresie promocji zdrowia w pracy.

Współpracujemy z Urzędem Dozoru Technicznego w zakresie promowania bezpiecznego użytkowania urządzeń podlegających dozorowi technicznemu.

Podsumowując – Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Służby BHP od wielu lat współpracuje z instytucjami zajmującymi się problematyką bhp. Podczas udziału w naszych przedsięwzięciach prelegenci dzielą się swoją wiedzą i praktyką, tym samym wspierają rozwój naszej organizacji i kompetencji niezbędnych w działalności służby bhp. Rozwój zawodowy pracowników służby bhp jest niezwykle istotny z uwagi na charakter wykonywanej przez nas pracy. Pracujemy w stale zmieniającym się otoczeniu, w różnych zakładach i branżach, których specyfika bywa zupełnie odmienna.

We współczesnym świecie ważnym wyznacznikiem bezpieczeństwa jest kształtowanie kultury bezpieczeństwa, co wpływa na minimalizowanie zagrożeń zdrowia i życia człowieka. Nawet najnowocześniejsze zabezpieczenia technologiczne nie wykluczają możliwości wystąpienia zagrożeń. Zagrożenia zdrowia i życia mają różnorodne przy-

czyny. Są nimi niekiedy trudne warunki wykonywania pracy. Przepisy prawa dotyczące bhp nie określają minimalnych wymagań dla środowiska pracy. Określają jednak działania niezbędne dla zachowania bezpieczeństwa pracy. Należy do nich zaliczyć ocenę ryzyka, monitorowanie środowiska pracy, motywowanie pracowników do tworzenia bezpiecznego środowiska pracy. Zwracam uwagę na znaczenie szkoleń w tym zakresie, które stanowią ważny element budowania kultury bezpieczeństwa pracy. Konieczność ich prowadzenia wynika z przepisów prawa. Ale szkolenia z zakresu bhp mają istotny wpływ na poszerzenie wiedzy pracowników, rozwój umiejętności, co w znacznym stopniu wpływa na bezpieczne zachowania, ale także na świadomość pracowników konsekwencji własnych zachowań. Korzystne jest również angażowanie samych pracowników w szkolenia dotyczące bhp, co podnosi ich efektywność. Pracownicy pełniej i szybciej przyswajają przekazywane im wiadomości. Mając świadomość kultury bezpieczeństwa pracownicy angażują się w tworzenie bezpiecznego środowiska pracy, ponieważ rozumieją, że to przekłada się na sprawniejsze funkcjonowanie organizacji oraz na ich zdrowie i życie.

Głównym zadaniem służby bhp jest kontrola warunków pracy, okresowe analizy stanu bezpieczeństwa pracy, ale nie mniej ważnym zadaniem dla pracownika służby bhp jest bieżące informowanie pracodawcy o stwierdzonych zagrożeniach zawodowych oraz przekazanie mu wniosków dotyczących ich usunięcia. Bez wiedzy na temat zagrożeń pracodawca nie będzie świadomy skali ryzyka, które występuje w zakładzie pracy. Nie będzie umiał zadysponować środkami finansowymi adekwatnymi do potrzeb.

Swoje wystąpienie zakończę częścią wcześniej cytowanej sentencji: „Zaangażuj mnie, to się nauczę". Dziękuję za uwagę.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Dziękujemy pani Elżbiecie Bożejewicz za przedstawienie bogatego materiału.

Dzisiejsze prezentacje stanowią niezwykłą bazę wiedzy, na podstawie której będziemy opracowywać stanowisko.

Otwieram dyskusję.

Oddaję głos pani prof. Danucie Koradeckiej.

Zastępca przewodniczącego Rady Ochrony Pracy prof. Danuta Koradecka:

Przede wszystkim powstaje wrażenie – dlaczego jest tak źle, skoro jest tak dobrze. Tyle jest materiałów, tyle instytucji angażuje się – Ministerstwo Edukacji i Nauki, służby bhp, instytucje naukowe. Wszyscy szkolą, produkują, rozdzielają, a jednak wypadki nadal zdarzają się, a najwięcej w grupie młodych ludzi w wieku 20 – 30 lat, którzy zaczynają pracę.

Wydaje się, że na problem trzeba spojrzeć systemowo. Spojrzałam w materiały przedstawione przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Jest w nim mowa m.in. o tworzeniu planu nauczania. Nie wiadomo jednak w jakim stanie jest dziś bezpieczeństwo i higiena pracy w szkole. Według sentencji zacytowanej przez panią Bożejewicz, trzeba by ich zaangażować, żeby nauczyli się bezpieczeństwa. W szkołach rocznie dochodzi do 75 tys. wypadków, w tym 50 wypadków śmiertelnych i 321 ciężkich. Od pewnego czasu nie są ujmowane w statystyce wypadki dzieci w gospodarstwach rolnych. A to jest duża liczba. KRUS nie zbiera danych na ten temat. Trzeba byłoby na tę część społeczeństwa również ukierunkować działania prewencyjne. Bo tam występuje bardzo dużo zagrożeń dynamicznych i mają inny charakter niż w mieście.

W szkole głównym miejscem ryzyka są sala gimnastyczna, boisko, korytarze i schody. W tym obszarze dochodzi do zdarzeń wypadkowych: 46% urazów – sala gimnastyczna, 22% – boisko, 16% – korytarz i schody. Wydaje się, że tutaj niezbędne jest podejście systemowe Ministerstwa Edukacji i Nauki w celu uzyskania poprawy sytuacji.

Zagrożenia hałasem czy jakością powietrza. Jeśli chodzi o jakość powietrza, obecnie coraz bardziej przybliża się do nas ten problem. Mieliśmy pandemię, teraz mamy legionellę. Pojawią się kolejne czynniki biologiczne. Wówczas powstanie problem zabezpieczenia miejsc zbiorowej nauki. Wydaje się, że statystykę wypadków trzeba byłoby też przeliczać na 1000 uczniów, żebyśmy otrzymali adekwatny wskaźnik. Bowiem liczba uczniów bardzo zmieniła się.

Zatem do resortu edukacji i nauki kieruję prośbę o przedstawienie stanu bezpieczeństwa, skutków nieprzestrzegania zasad, o których mówi się w podręcznikach i programach. Natomiast dotarcie z tą wiedzą do społeczeństwa jest możliwe przez środki masowego przekazu, przede wszystkim przez telewizję. Dobre, ciekawe, a jednocześnie motywujące przykłady nieostrożnych działań i ich skutków mogłyby wywrzeć jakiś wpływ na świadomość ludzi. Dlatego, że pracodawca i służba bhp nie dopilnuje każdego pracownika.

Bardzo ważne jest przywrócone niedawno szkolnictwo zawodowe. Nauka zawodu wraz z nauką bezpieczeństwa powinna być priorytetem.

Podjęliśmy dzisiaj temat bardzo szeroki i wielowątkowy. Należałoby przygotować pewną koncepcję w jaki sposób zjednoczyć działania wszystkich środowisk w tym zakresie, żeby w ten sposób uzyskać pozytywny efekt. Bo trudno akceptować takie liczby wypadków, zwłaszcza śmiertelnych i ciężkich.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Kontynuujemy dyskusję.

Pan przewodniczący Zbigniew Janowski, proszę.

Zastępca przewodniczącego Rady Ochrony Pracy Zbigniew Janowski:

Myślę, że warto podziękować wszystkim, którzy przedstawiali prezentacje. Były one bardzo ciekawe i obszerne, choć nie ukrywam, że nie wszystko w nich spełnia moje oczekiwania.

Dzisiejsze posiedzenie Rady poświęcone jest edukacji dla bezpieczeństwa i zdrowia, a więc obszaru, który możemy nazwać kulturą bezpieczeństwa. Jak podkreślała Państwowa Inspekcja Pracy, jednym z podstawowych czynników wypadkogennych i generujących zagrożenia w pracy jest czynnik ludzki, czyli niewłaściwe zachowanie pracowników wynikające często z lekceważenia przepisów, ale częściej z braku wiedzy i umiejętności. Inne przyczyny, na które wskazywał PIP to organizacja pracy, czyli zarządzanie bezpieczeństwem. Jednocześnie Inspekcja Pracy wskazuje na fakt niepokojąco wysokiej wypadkowości w grupie najmłodszych pracowników. To zjawisko utrzymuje się od lat, a nawet coraz wyraźniej zauważalne. Zatem należy zadać pytanie: czy system szkolenia jest adekwatny do potrzeb rynku pracy i jego struktury?

W prezentacji Ministerstwa Edukacji i Nauki brakuje oceny funkcjonowania edukacji dla bezpieczeństwa i zdrowia, a także rekomendacji do jego dalszego doskonalenia. Jeśli wszystko jest doskonałe i nic nie powinniśmy zmienić, to nasze dzisiejsze spotkanie ma ograniczony sens. Jednak tak nie jest. Bowiem coroczne sprawozdania z działalności Państwowej Inspekcji Pracy, a dzisiaj przyjmowaliśmy w tej sprawie stanowisko, pokazują nam dane, które wskazują na zaniedbania w szkoleniu i kształceniu dla bezpieczeństwa. Raporty innych instytucji także wskazują problemy związane z zagrożeniami dla zdrowia w procesie pracy, w tym także problemy zdrowia psychicznego, problemy z dostosowaniem się do wymogów współczesnego rynku pracy i nowych form pracy oraz problemy z organizacją bezpiecznej i zdrowej pracy.

Bezpieczne i zdrowe zachowania w pracy są efektem wiedzy, ale przede wszystkim wykształconych nawyków. Zatem pojawia się pytanie: czy robimy wszystko, aby proces wykształcenia tych nawyków i pożądanych zachowań był ciągły – od przedszkola do podjęcia pracy zawodowej i by był obecny w kształceniu ustawicznym? Bezsporne jest, że edukacja dla bezpieczeństwa i zdrowia może być prowadzona na etapie przedszkolnym i by była zintegrowana z podobnymi działaniami w wychowaniu w rodzinie. Bezsporne jest to, że w szkolnictwie podstawowym i średnim ogólnokształcącym powinna być prowadzona w sposób systemowy, a nie tylko jako fakultatywny „dodatek" do programu edukacyjnego, by wreszcie ta edukacja była zintegrowana ze wszystkimi przedmiotami, a nie stanowiła oderwane części. Jeżeli to wiąże się z odpowiednim kształceniem nauczycieli, to wszystkich specjalności. Pytanie: czy tak naprawdę jest w systemie? Czy programy kształcenia nauczycieli są w tym zakresie wystarczające?

Dla Rady kluczowe są wszystkie etapy kształcenia zawodowego, bo tam jeszcze przed wejściem na rynek pracy można korygować zachowania i postawy. Zatem chciałbym w prezentacji MEiN znaleźć ocenę – czy system kształcenia zawodowego na poziomie średnim i wyższym funkcjonuje optymalnie z tego punktu widzenia, czy komponenty

dotyczące bezpieczeństwa i zdrowia w podstawach programowych i programach nauczania na uczelniach są właściwie realizowane? Czy na pewno nie należy nic zmieniać w tym systemie? Jeśli należy wprowadzić zmiany, to w jakich elementach systemu. Stąd pytanie: czy mamy wyniki badań lub opracowania analityczne dotyczące skuteczności tego systemu kształcenia dla bezpieczeństwa i zdrowia w pracy?

Od nowego roku do programu szkół wprowadzany jest nowy przedmiot – Biznes i zarządzanie…

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Chciałem upewnić się, że to pytanie jest kierowane do przedstawiciela Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Zastępca przewodniczącego Rady Ochrony Pracy Zbigniew Janowski:

Tak. Większość pytań jest do pana dyrektora Kowalskiego.

Od nowego roku wprowadzany jest nowy przedmiot – Biznes i zarządzanie. Wydaje się, że jest to doskonała okazja, aby poszerzyć ofertę edukacyjną w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia także w komponencie zarządzania bezpieczeństwem. Czy te aspekty uwzględniono w podstawie programowej tego przedmiotu?

Zwykle oczekuje się, że wszystkie luki w zakresie kształcenia i szkolenia bhp, ale także w zakresie szeroko rozumianej kultury bezpieczeństwa pracownika uzupełni pracodawca w zakładzie pracy. O ile w dużych firmach i po części w rzemiośle taki proces może mieć miejsce, to w większości małych firm dominujących w naszej gospodarce i w przypadku samozatrudnionych, pracownicy najczęściej uczą się na swoich błędach, często bardzo boleśnie. Czy w tym zakresie, szczególnie w przypadku samozatrudnionych przewidywane są jakieś nowe rozwiązania systemowe? Przypominam, że główny inspektor pracy we wnioskach de lege ferenda zgłosił takie propozycje? Czy one będą realizowane?

To kilka wybranych pytań. A jeśli mamy być z czegoś zadowoleni, to ze skali aktywności partnerów w działaniach na rzecz edukacji dla bezpieczeństwa i zdrowia. PIP, CIOP, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Służby BHP, związki zawodowe i wiele innych podmiotów tworzą naprawdę wspólny szeroki front działań w tym zakresie. Ale mamy też trochę do zrobienia w obszarze edukacji i regulacji prawnych, które – moim zdaniem – powinny stanowić szkielet do aktywności działalności tych organizacji.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Chciałbym dodać jedno pytanie skierowane do przedstawiciela MEiN. Dane, które przedstawiała pani prof. Koradecka dotyczące wypadków w szkołach to dane sprzed 10 lat. Czy ministerstwo dysponuje bardziej aktualnymi danymi, żeby móc dokonać pewnych porównań i ocenić ewentualne trendy – malejące czy rosnące – w tym zakresie? To byłoby bardzo interesujące.

Czy przedstawiciel resortu edukacji i nauki może odpowiedzieć na zadane pytania?

Zastępca dyrektora departamentu Ministerstwa Edukacji i Nauki Wawrzyniec Roch Kowalski:

Nie ukrywam, że trudno będzie mi odnieść się do pytań szczegółowych, gdyż jest to w kompetencjach różnych departamentów np. Departamentu Szkolnictwa Zawodowego, Departamentu Kształcenia Ogólnego i Podstaw Programowych. Wolałbym, żebyśmy otrzymali te pytania na piśmie, wówczas udzielimy odpowiedzi.

Jeżeli chodzi o statystykę wypadków, to one są raportowane na bieżąco w Systemie Informacji Oświatowej. I są dostępne. Nie wiem, czy w tej chwili będą potrzebne jakieś konkretne dane.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Chodzi o podstawowe dane sprzed 10 lat, które przytoczyła pani prof. Koradecka. Czy w ministerstwie któryś z departamentów prowadzi takie statystyki?

Zastępca dyrektora departamentu Ministerstwa Edukacji i Nauki Wawrzyniec Roch Kowalski:

To jest raportowane w Systemie Informacji Oświatowej. To jest powszechnie dostępne. Natomiast o każdym wypadku, zwłaszcza ciężkim czy śmiertelnym jest powiadamiany kurator, który następnie w ramach nadzoru pedagogicznego dokonuje czynności kontrolnych. Pewne zalecenia są wydawane na bieżąco.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Powszechnie dostępne, czyli szukać tego na stronie resortu edukacji i nauki. Tak?

Zastępca dyrektora departamentu Ministerstwa Edukacji i Nauki Wawrzyniec Roch Kowalski:

W Systemie Informacji Oświatowej.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Dziękuję za informacje. Pan dyrektor zwrócił się o pytania na piśmie. Zatem prośba do pana przewodniczącego Janowskiego, aby w tych sprawach, które go szczególnie interesują skierował pismo do ministerstwa. Natomiast my będziemy starali się odszukać interesujących informacji w Systemie Informacji Oświatowej.

Kontynuujemy dyskusję. Pan Janusz Kowalski, proszę.

Członek Rady Ochrony Pracy Janusz Kowalski:

Bardzo podobały mi się wszystkie prezentacje. Są one bardzo rzetelne i szczegółowe. Jeżeli chodzi o liczbę wypadków czy to, co dotyczy bhp w przypadku rzemiosła, to proszę wziąć pod uwagę, że w poprzednich latach mieliśmy bardzo dokładne dane. Współpracowaliśmy z ZUS, PZU. Były systemy odszkodowań w szkole. Ale obecnie, odkąd została zniesiona obligatoryjność, nie mamy takiej kontroli nad rzemieślnikami. Dlatego, że bardzo dużo zakładów rzemieślniczych jest poza systemem. Jeżeli nie są zrzeszeni w cechach, izbach czy Związku Rzemiosła, to nie mamy żadnej kontroli nad ich działalnością, jak zachowują się w stosunku do młodocianych. Mamy z tym duże problemy. Prowadzimy szkoły branżowe. Bardzo często zdarza się, że rodzice przychodzą ze skargą na mistrza szkolącego, że nie dopilnował ochrony, że uczniowie nie mają odpowiedniego stroju, zwłaszcza w takich zawodach jak tokarz czy zawody motoryzacyjne, gdzie występują prace niebezpieczne.

Jedna zła decyzja pociąga za sobą szereg innych decyzji. Już dawno apelowaliśmy o to, żebyśmy mieli kontrolę nad nauką zawodu. Powinno być to, co było dawniej. Nie wszystko, co było dawniej, jest złe. Jeżeli jest rzemieślnik, pracuje na zasadzie dyplomu mistrza w danym zawodzie, to jego obowiązkiem powinno być zrzeszanie się w cechu (teraz jest dobrowolność), wówczas byłaby pełna kontrola nad technologią, jakością kształcenia. Nie było tych problemów, które obecnie występują. Jest bardzo duża grupa, która zasila szarą strefę. Brak kontroli powoduje, że wybierana jest raczej łatwiejsza niż trudniejsza ścieżka. Mamy problemy. Nie jesteśmy w stanie zadowolić wszystkich organów, które zwracają się do nas o informacje na temat szkoleń, stanu bhp. Wobec nowych technologii i wyzwań bhp w zakładzie pracy – niezależnie czy jest to rzemieślnik, duża lub mała fabryka – jest podstawą uczenia młodzieży czy w ogóle pracy.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Nie pozostaje nic innego, jak w zupełności zgodzić się z wypowiedzią pana Kowalskiego. Niestety, nieco zawisł nad nami cień deregulacji pana Gowina. Od wielu lat, kiedy byłem jeszcze aktywnym członkiem „Solidarności" walczyliśmy z tego rodzaju pomysłami. Filozofia „róbta, co chceta" owocuje również rosnącymi zagrożeniami w obszarze bezpieczeństwa, edukacji i budowania kultury bezpieczeństwa. Myślę, że to jest jeden ze smutniejszych wniosków, który wynika z dzisiejszych bardzo interesujących referatów.

Czy ktoś z państwa chciałby jeszcze zabrać głos?

Pan Rafał Hrynyk, proszę.

Członek Rady Ochrony Pracy Rafał Hrynyk:

Dziękuję za wszystkie wystąpienia, które są niezwykle cenne. Podkreślili to poszczególni członkowie Rady wypowiadając się w dyskusji. Odniosę się do niezwykle trafnego

komentarza pani prof. Koradeckiej: Dlaczego skoro jest tak dobrze, jest tak źle? Wygląda na to, że jeśli chodzi o przygotowanie merytoryczne, zaangażowanie ekspertów, baza do prowadzenia szkoleń i budowania kultury bezpieczeństwa jest niesamowita. Zarówno programy Centralnego Instytutu Ochrony Pracy, jak i innych organizacji, które dzielą się doświadczeniem i wiedzą są na najwyższym poziomie.

Natomiast spostrzeżenia pracodawców, to co w organizacji zapoczątkowaliśmy już rok temu, związane są z niestety wysoką wypadkowością, w szczególności młodych pracowników. Rozpoczęliśmy działania sprawdzające – czy nie należałoby istotnie zmienić jakości szkoleń dla tej grupy pracowników. To oczywiście wiąże się z potrzebą przekonfigurowania wiedzy, metodyki, narzędzi innych czynników. Rozpoczęliśmy badania ankietowe. Udało się dotrzeć do prawie 600 przedsiębiorców z pytaniem: Czy są zadowoleni z wiedzy i szeroko rozumianej kultury bezpieczeństwa absolwentów szkół? Myśleliśmy głównie o tych, którzy trafiają na stanowiska pracy bez wcześniejszego doświadczenia. Dotarliśmy prawie do 400 dużych przedsiębiorstw, niespełna 200 mikro, małych i średnich – 98% ankietowanych potwierdziło, że nie możemy mówić o tym, że ta wiedza jest w jakiś sposób ugruntowana i zapewnia bazę do przeprowadzenia szkoleń na innym poziomie.

Wydaje się, że ciężar edukacji nadal spoczywa na pracodawcach. Nie mówię tutaj o bardzo specyficznych stanowiskach pracy, gdzie ocena ryzyka wskazuje, że odpowiednie szkolenie musi zapewnić pracodawca, ale o elementarnej wiedzy na temat zagrożeń związanych z wykonywaniem pracy. Zatem wydaje się, że tutaj nie chodzi o zakres, o meritum, zresztą sami uczestniczymy w przygotowywaniu zakresów szkoleniowych, ale o skuteczne dotarcie i weryfikowanie wiedzy. Z prezentacji przedstawiciela ministerstwa wynika, że ta wiedza jest przekazywana, ale – wrócę do słów pana przewodniczącego Janowskiego – zbyt rozmyta. Jeżeli wiedza na temat kwestii zasadniczych: bezpieczeństwa, zdrowia, jest przekazywana w różnych przedmiotach, to można odnieść wrażenie, że wówczas jest ona mocno rozmyta, a przez to nie ma możliwości jej ugruntowania. Nie ma także mocnego nacisku na jej weryfikowanie. W konsekwencji to jest przyczyna niezadowolenia pracodawców z wiedzy, z jaką przychodzą absolwenci rozpoczynając pracę.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

W szkolnictwie branżowym owszem można byłoby wejść bardziej szczegółowo w praktyczne elementy bezpieczeństwa, ale kwestii dotyczących pewnej specyfiki branżowej nie sposób uwzględnić w kształceniu ogólnym, podstawowym. Z całą pewnością to musi być nieco porozkładane. Oczywiście, intencja, żeby absolwenci szkół przystępujący do pracy mieli jak najwyższy zasób wiedzy to oczywista teza, która musi wynikać z naszego spotkania. Natomiast pewne oczekiwania czy życzenia, to jedno, a praktyka życia to drugie. Bhp i ochrona zdrowia to – powtarzałem to wielokrotnie – niekończąca się opowieść. Cały czas będziemy się przybliżać do właściwego poziomu uwzględniając nowe uwarunkowania na ciągle zmieniającym się rynku pracy. Ale nigdy nie osiągniemy takiego poziomu czy etapu, żeby powiedzieć, iż jest już dobrze, możemy sobie dać spokój. Nigdy nie możemy dać sobie spokoju. Zawsze będziemy „gonić tego króliczka".

Czy ktoś z państwa chciałby jeszcze zabrać głos? Pan Wawrzyniec Kowalski, proszę.

Zastępca dyrektora departamentu Ministerstwa Edukacji i Nauki Wawrzyniec Roch Kowalski:

Znalazłem aktualne dane dotyczące wypadków za mijający rok szkolny 2022/2023. Ogólnie w poprzednim roku szkolnym doszło do 24 099 wypadków – czyli wobec 70 tys. sprzed 10 lat to jest znaczna poprawa – w tym 4 śmiertelnych i 92 ciężkie. W szkolnictwie branżowym odnotowano 545 wypadków, w tym 3 ciężkie. Zatem widać, że największa wypadkowość w szkole występuje w najmłodszym przedziale wiekowym, co wiąże się z ruchliwością i żywotnością tych dzieci, brakiem pewnych przewidywań. Aczkolwiek to nie znaczy, że w tym przypadku nie można doskonalić i wzmacniać nadzoru.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Dziękujemy za tę informację.

Zastępca przewodniczącego Rady Ochrony Pracy prof. Danuta Koradecka:

Te dane powinni państwo podać w przeliczeniu na 1000 uczniów. Bo w szkole zmieniła się populacja uczniów. Zatem może się okazać, że być może jest lepiej, albo też jeszcze gorzej.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Czy ktoś z państwa chciałby jeszcze zabrać głos? Nie widzę zgłoszeń.

Lista mówców została wyczerpana.

Projekt stanowiska przygotuje Zespół ds. Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Środowisku Pracy.

Przechodzimy do spraw bieżących. Informuję, że posiedzenie Zespołu ds. Skarg odbędzie się w dniu jutrzejszym. Początek godz. 9.00.

Chciałem poinformować, że tematem planowanego na 19 września br. posiedzenia Rady będzie realizacja przez Państwową Inspekcję Pracy kontroli wykazu stanowisk, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz ewidencji pracowników wykonujących te prace. To istotny temat z punktu widzenia tej grupy pracowników oraz pewnej modyfikacji dokonanej w obszarze emerytur pomostowych. Nie zdążyłem tego skonsultować z kierownictwem Państwowej Inspekcji Pracy, ale jak sądzę w ciągu 3 tygodni Inspekcja zdąży przygotować materiał. Proszę o potwierdzenie.

Zastępca głównego inspektora pracy Jarosław Leśniewski:

Zdążymy.

Przewodniczący Rady Ochrony Pracy Janusz Śniadek:

Zatem traktujemy tę kwestię jako uzgodnioną. Dodatkowo materiały przygotuje Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

Następne posiedzenie plenarne Rady odbędzie się 5 października.

Ostatnie posiedzenie Rady odbędzie się w grudniu br. Tematem będzie program działania Państwowej Inspekcji Pracy na 2024 r.

Czy ktoś z państwa chciałby zabrać głos w sprawach bieżących? Nie widzę zgłoszeń.

Dziękuję wszystkim prelegentom i członkom Rady. Wyczerpaliśmy porządek dzienny. Zamykam posiedzenie Rady Ochrony Pracy.

m.k.